

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

วิทยานิพนธ์

ของ

เจนจิรา นครขวาง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มิถุนายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

วิทยานิพนธ์

ของ

เจนจิรา นครขวาง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มิถุนายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

**FACTORS AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN MUEANG
SAKON NAKHON DISTRICT SAKON NAKHON PROVINCE**

**BY
JENJIRA NAKHONKWANG**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
The Master of Public Administration Degree in Public Administration
at Sakon Nakhon Rajabhat University**

June 2025

All Rights Reserved by Sakon Nakhon Rajabhat University

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ เจนจิรา นครขวาง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบ กรรมการสอบและ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร.ไวพจน์ กุลาชัย) และผู้ทรงคุณวุฒิ (รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร) ประธานที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

..... กรรมการสอบ กรรมการสอบและ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สุวสีโตไธสง) แต่งตั้งเพิ่มเติม (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล) กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

..... กรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น) แต่งตั้งเพิ่มเติม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรับรองแล้ว

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร)
ประธานหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เมื่อวันที่ 19 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดีด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากรองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมให้คำแนะนำ การพัฒนาวิธีดำเนินการวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณ นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครทุกท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และคอยให้กำลังใจตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอบแต่บิดา มารดาของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนจนผู้วิจัยสามารถดำรงตนและบรรลุผลสำเร็จในปัจจุบัน

เจนจิรา นครขวาง

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร
ผู้วิจัย	เจนจิรา นครขวาง
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล
ปริญญา	รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปีที่พิมพ์	2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกตามความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร 2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร 3) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร 5) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จำนวน 393 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$)
2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่

3. ปัจจัยด้านการเมือง ($\beta=.333$) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\beta=.318$) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ($\beta=.296$) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 50.30 ($R^2=.503$) ยกเว้นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจ และจัดการอารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกสติ ฝึกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัว ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนั้นการดูแลสุขภาพกายที่ดี การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เป็นอีกหนึ่งวิธีในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

TITLE	Factors Affecting the Quality of Life of the Elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province
AUTHOR	Jenjira Nakhonkwang
ADVISORS	Assoc. Prof. Dr. Samart Aiyakorn Asst. Prof. Dr. Chardchai Udomkijmongkol
DEGREE	M.P.A. (Public Administration)
INSTITUTE	Sakon Nakhon Rajabhat University
YEAR	2025

ABSTRACT

The purposes of this research included the following: 1) To study the level of external environmental factors according to the opinions of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District. 2) To study the level of quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District. 3) To compare the quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District when classified by personal characteristics. 4) To study the influence of external environmental factors on the quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District. 5) To find ways to develop the quality of life of elderly welfare recipients in Mueang Sakon Nakhon District. The sample consisted of 393 elderly people in Mueang Sakon Nakhon District. The stratified sampling method was used, using a questionnaire as the data collection tool. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis.

The study revealed these results:

1. The opinions of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, on external environmental factors were at a high level overall ($\bar{X} = 3.53$). The quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, was at a moderate level overall ($\bar{X} = 3.49$).

2. The quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, is not different according to personal characteristics of gender, age,

marital status, education level, occupation, average monthly income, and sub-district of residence.

3. Political factors ($\beta=.333$), social and cultural factors ($\beta=.318$), and technological factors ($\beta=.296$) had statistically significant influences on the quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province at the .01 level. It can jointly predict the quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province at 50.30 percent ($R^2=.503$), except for economic factors.

4. Guidelines for improving the quality of life of the elderly in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, in terms of mental health, include: Relevant agencies should go to villages and communities to provide knowledge and encourage the elderly to understand and manage emotions to achieve mental peace through various activities such as mindfulness training, meditation, and regular mental exercise. Family members should encourage and support the elderly to socialize by meeting friends, relatives, and children regularly. Encourage the elderly to do their favorite hobbies so that they feel proud and value themselves. In addition, taking care of their physical health and eating nutritious foods are other ways to promote the mental health of the elderly.

Keywords: Quality of Life, Older People

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามของการวิจัย	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
กรอบแนวคิดของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	15
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	17
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	26
บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ	44
บริบทอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
3 วิธีดำเนินการวิจัย	60
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
วิธีการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	67
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	100
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
สรุปผลการวิจัย	105
อภิปรายผลการวิจัย	109
ข้อเสนอแนะการวิจัย	121
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก	130
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์	131
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ	141
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	144
ภาคผนวก ง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	154
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม	161
ประวัติย่อของผู้วิจัย	163

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	61
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล	76
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยรวม และรายด้าน	79
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รายข้อ	80
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม รายข้อ	81
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านการเมือง รายข้อ	82
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านเทคโนโลยี รายข้อ	83
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยรวม และรายด้าน	84
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านร่างกาย รายข้อ	85
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ รายข้อ	85
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม รายข้อ	86

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านสภาพแวดล้อม รายชื่อ	87
13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ	88
14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ	89
15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านสถานภาพ สมรส	90
16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้าน ระดับการศึกษา	91
17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ	92
18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้ เฉลี่ยต่อเดือน	93
19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านตำบล ที่อาศัยอยู่	94
20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกกับ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	96
21 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	97
22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	98

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

23 ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นรายด้าน กับค่าเฉลี่ยรวม	100
--	-----

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดของการวิจัย	10
-------------------------------	----

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญ และนำมาซึ่งความท้าทายในหลายมิติ ทั้งการลดลงของจำนวนแรงงานที่อาจส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การออกแบบระบบบำนาญและบำนาญ การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังวัยเกษียณ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ ล้วนแต่จำเป็นต้องมีมาตรการและการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน สำหรับบริบทสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ปัจจุบันกำลังเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยประเทศไทยมี สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ ระดับรายได้ต่อหัวและระดับการศึกษาของไทยยังต่ำกว่าประเทศอื่นที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ผลจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยจึงอาจเกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรงกว่าในหลายประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเริ่มออกมาตรการรับมือในด้านต่าง ๆ อาทิ การลดภาษีนิติบุคคลให้แก่สถานประกอบการที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ การให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage) และการให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้บรรจุประเด็นความท้าทายของภาวะสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560 – 2579) อย่างไรก็ดี มาตรการเหล่านี้อาจยังไม่สามารถตอบโจทย์ ของประเทศไทยได้ทั้งหมด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561, หน้า 85)

ปัจจุบันประชากรไทยอายุยืนยาวขึ้นมากกว่าในอดีต โดยมีอายุคาดเฉลี่ยสูงถึง 76 ปี และมีแนวโน้มว่าจะมีอายุยืนขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่า 80 ปี การที่ประเทศไทยมีอัตราการเกิด และอัตราการตายที่ลดลง ประกอบกับอายุที่ยืนยาวขึ้นของคนไทยอันเนื่องมาจากการพัฒนาการ ทางการแพทย์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางด้านการดูแลสุขภาพ รวมทั้งระบบสาธารณสุขที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และมุ่งเน้นการบริการสุขภาพระดับอำเภอ ตำบล และการกระจายบุคลากรทางด้านสุขภาพไปยังพื้นที่ชนบทห่างไกลและพื้นที่

ขาดแคลน จึงทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ประมาณร้อยละ 4 ต่อปี ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society) มาตั้งแต่ปี 2548 โดยมีประชากรสูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน และอันดับ 4 ของเอเชีย และจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย คาดว่า ปี 2565 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสมบูรณ์ (Complete Aged Society) โดยจะมีประชากรสูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่า ในปี 2576 ประเทศไทย จะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) โดยจะมีประชากรสูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ (จารุวรรณ ศรีภักดี, 2565, หน้า 1)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงวัยด้วยการกำหนดให้เป็นแผนกลยุทธ์ของประเทศ โดยเริ่มจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี ต่อมาเพื่อให้มีการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่องจึงได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ว่าให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมีหน้าที่กำหนดแผนหลักในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุของประเทศและให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2544) และ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) จึงเป็นเสมือนแผนแม่บทหลักในการกำหนดทิศทางและกรอบ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ 2 ฉบับที่ผ่านมา แผนฉบับนี้จึงเรียกว่า “แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)” (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566, หน้า 1)

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจด้านการสังคม สงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส และได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเล็งเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชน สามารถดูแลคุณภาพชีวิต ของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะด้าน สุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องให้ ความสนใจผู้สูงอายุมากขึ้นและควรตระหนักถึงปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548, หน้า 50)

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวทางการปฏิบัติในการเบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย หลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อรองรับนโยบาย และเพื่อใช้ดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ได้รับความสะดวกในการรับเงินและสามารถตรวจสอบสถานะ การมีชีวิตของผู้รับเงินไว้ รวมถึงมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่ได้รับสิทธิ นำไปใช้ประโยชน์และนำเงินไปดำรงชีพในชีวิตประจำวันได้ โดยงบประมาณสำหรับการจัดสรรเป็นเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลที่จัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเงินอุดหนุนเฉพาะกิจสำหรับสนับสนุนเป็นเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยเฉพาะตราเป็นเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายรับรอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณเพียงพอ สำหรับการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานขอรับ จัดสรรงบประมาณจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นับตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจ่ายในอัตราแบบขั้นบันได ตามช่วงอายุของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2554 (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2557)

อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีความหลากหลายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ เป็นพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก และมีพื้นที่ที่มีชุมชนเมืองอยู่ด้วย คือ เทศบาลนครสกลนคร ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น กล่าวคือ การดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาวขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ภาวการณ์เจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้มที่ลดลง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง นอกจากนี้พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร โดยเฉพาะเทศบาลนครสกลนครมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก

ชุมชนเล็กได้ขยายขึ้นเป็นชุมชนใหญ่และมีเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันไปตามสภาพของครอบครัว คุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ฯลฯ ซึ่งผู้สูงอายุบางส่วนก็ประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ ไม่ได้รับความอบอุ่นทางจิตใจ เนื่องจากครอบครัวและลูกหลานไม่ให้ความสำคัญและเอาใจใส่อย่างเพียงพอ นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ผู้สูงอายุบางส่วนมักถูกทอดทิ้งอยู่บ้านตามลำพัง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนครส่วนใหญ่เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ไม่ได้ทำงาน ผู้สูงอายุมักจะรู้สึกเหงา ขาดความเชื่อมั่นเหมือนเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกน้อยใจ ซึมเศร้า ไม่มีกระจิตกระใจที่จะดูแลรักษาสุขภาพตนเองหรือมีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ดี เพื่อให้ตนเองมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายเสื่อมโทรมไม่แข็งแรง จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นขณะที่ไม่มีรายได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ลำบาก เนื่องจากผู้สูงอายุจะต้องหยุดทำงานและขาดรายได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มักจะส่งผลและมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

คุณภาพชีวิต (Quality of life) ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก หมายถึง คุณภาพชีวิต เป็นการรับรู้ในบริบทที่ดำรงชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและระบบคุณค่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง มาตรฐาน และการตระหนักของแต่ละบุคคล (World Health Organization, 1997, p. 1) จึงเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกายจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม (จิราพร ทองดี, ดาราวรรณ รองเมือง และฉันทนา นาคฉัตรีย์, 2555) ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่จึงเป็นส่วนสำคัญ ทั้งนี้ถึงแม้จะมีความงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อย แต่เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของผู้คน และรูปแบบของครอบครัว ซึ่งจากผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภูมิภาคต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ คือมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง และผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัย ด้านสุขภาพ ร่างกาย ด้านจิตใจและด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในบริบทพื้นที่ที่ทำการศึกษา ซึ่งการวิจัยนี้ใช้เขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ตัวอย่าง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ จึงเป็นที่มาของการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้อย่าง ชัดเจน นอกจากนั้นผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุได้ ตระหนักในความสำคัญของปัญหาและเร่งหาแนวทางในการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้นและมีความเหมาะสมในระยะยาวต่อไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้าน เศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับใด
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันหรือไม่ เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้าน สังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี และระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ตามความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เพื่อนเป็นแนวทางการในการส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

2. ทำให้ทราบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เพื่อนเป็นแนวทางการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

3. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เพื่อนเป็นแนวทางการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

4. ได้ทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เพื่อนเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

5. ผลจากการวิจัยทำให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 16,220 คน (ฝ่ายทะเบียนและบัตร ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองสกลนคร, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน จำนวน 390 คน การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973, p. 127 อ้างถึงใน สมเกียรติ เกียรติเจริญ, 2552,

หน้า 66) และจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่

2.1.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ของผู้สูงอายุในเขตในเขตอำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

2.1.1.1 เพศ

2.1.1.2 อายุ

2.1.1.3 สถานภาพสมรส

2.1.1.4 ระดับการศึกษา

2.1.1.5 อาชีพ

2.1.1.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2.1.1.7 ตำบลที่อาศัยอยู่

2.1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ตามทฤษฎีการวิเคราะห์
สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) ทฤษฎี PEST Analysis ของ Thomas L. Wheelen
and J. David Hunger (2002, p. 11) ประกอบด้วย

2.1.2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (EF)

2.1.2.2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (SF)

2.1.2.3 ปัจจัยด้านการเมือง (PF)

2.1.2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (TF)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามแนวคิดของทีมนักพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
องค์การอนามัยโลก (World Health Organization of Life Group) (The WHOQOL, 1995)
ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านร่างกาย

2.2.2 ด้านจิตใจ

2.2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

2.2.4 ด้านสภาพแวดล้อม

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย

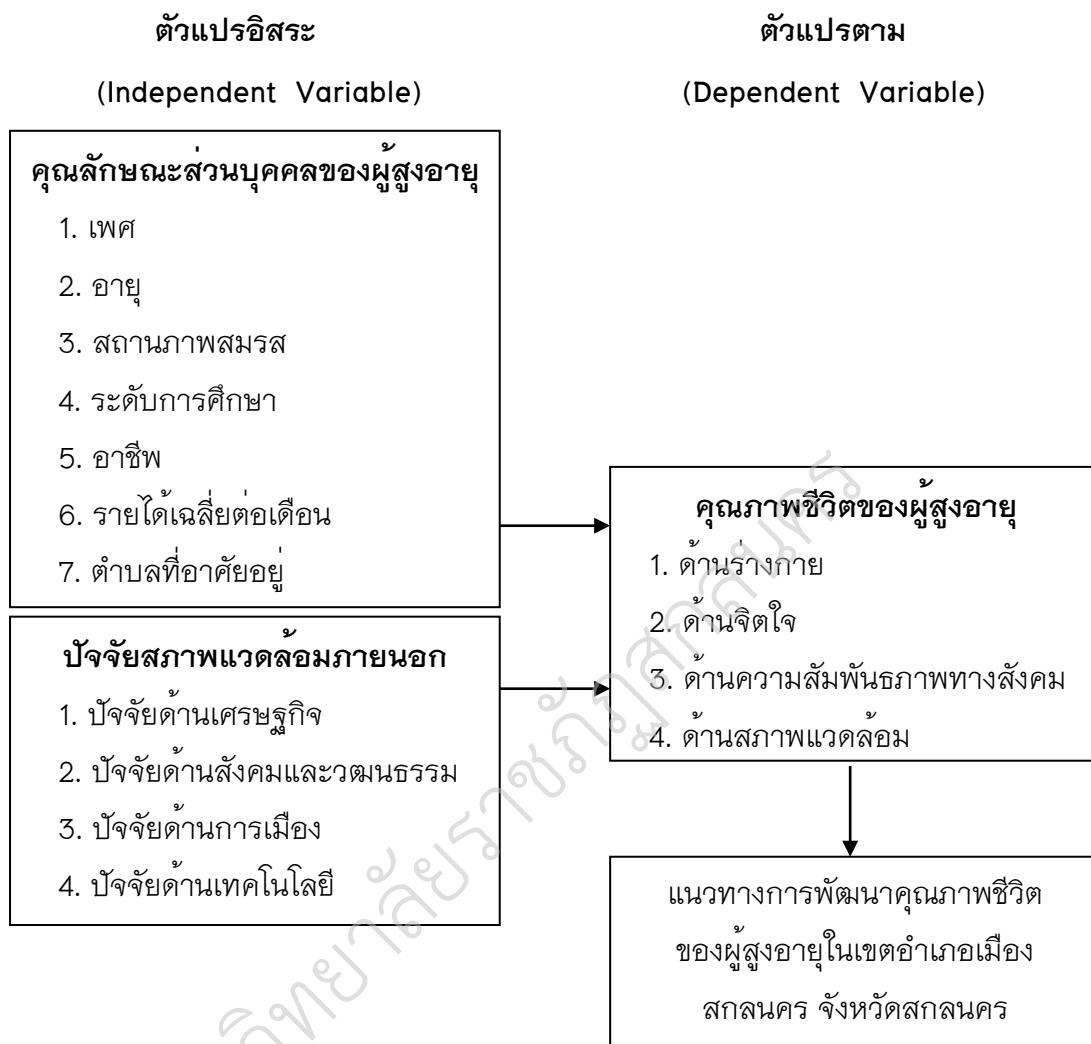
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ เขตพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ช่วงเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2568

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำ 1) ตามทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) ทฤษฎี PEST Analysis ของ Thomas L. Wheelen and J. David Hunger (2002, p. 11) 2) แนวคิดของทีมนักพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization of Life Group) (The WHOQOL, 1995) มาประยุกต์และบูรณาการ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเนื้อหาที่ศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ไว้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุ หมายถึง หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ในงานวิจัยนี้หมายถึง ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมจากภายนอกซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร

จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะเศรษฐกิจของประเทศ ก่อให้เกิดให้เกิดผลกระทบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง ปัจจัยด้านนี้มีการเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาต้องมีความพร้อมในการเตรียมรับมือจากผลกระทบของปัจจัยในด้านนี้อยู่เสมอ เพราะเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็น นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญหรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ระบบสวัสดิการของรัฐบาลช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพ

2.2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ค่านิยม ความเชื่อและการใช้ชีวิตประจำวันที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ค่านิยมและทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุด้านการเคารพยกย่อง สภาพการสนับสนุนจากครอบครัว การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

2.3 ปัจจัยด้านการเมือง หมายถึง ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของรัฐและนโยบายของรัฐ รวมไปถึงเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเสมอและเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ ส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมวางแผนนโยบายสาธารณะ นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดหรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคมการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม

2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และความไม่เสถียรภาพของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้แก่ เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความ

โดดเด่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุ เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเองได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปธนาคาร

3. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิต การมีความสุข การรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตน รวมทั้งความพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม ภายใต้วิถีชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึง ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

3.1 ด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดของร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและการพักผ่อน ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ที่เป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ในความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

3.2 ด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่นการรับรู้ถึงเรื่องของความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค รับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า กังวล และสิ้นหวัง เป็นต้น

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ ของผู้สูงอายุกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

3.4 ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ที่ตนเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย มีความมั่นคงในชีวิต มีที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อสุขภาพ การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน การบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ที่ตนเองมีโอกาที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ที่ตนได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

4 คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

4.1 เพศ หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เพศชาย และ 2) เพศหญิง

4.2 อายุ หมายถึง ระดับอายุของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) อายุ 60 – 70 ปี 2) อายุ 71–80 ปี และ 3) อายุ 81 ปีขึ้นไป

4.3 สถานภาพ หมายถึง สถานภาพการสมรสของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) โสด 2) สมรส และ 3) หม้าย / หย่าร้าง

4.4 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย, หรือ ปวช. 4) อนุปริญญา และ 5) ปริญญาตรีขึ้นไป

4.5 อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักในปัจจุบันของประชากรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) เกษตรกร 2) ค้าขาย 3) ข้าราชการบำนาญ 4) รับจ้างทั่วไป และ 5) อาชีพอื่น ๆ

4.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 5,001 บาท 2) 5,001–10,000 บาท 3) 10,001–15,000 บาท และ 4) มากกว่า 15,000 บาท

4.7 ตำบลบ้านที่อาศัยอยู่ หมายถึง ตำบลในเขตในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ แบ่งออกเป็น 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 1) ตำบลธาตุเชิงชุม (เขตเทศบาลนครสกลนคร) 2) ตำบลขมิ้น 3) ตำบลจิวัดอน 4) ตำบลโนนหอม 5) ตำบลเชียงเครือ 6) ตำบลท่าแร่ 7) ตำบลม่วงลาย 8) ตำบลดงชน 9) ตำบลห้วยยาง 10) ตำบลพังขว้าง 11) ตำบลดงมะไฟ 12) ตำบลธาตุนาเวง 13) ตำบลเหล่าปอแดง

14) ตำบลหนองลาด 15) ตำบลรางโธง และ 16) ตำบลโคกก่อ

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร หมายถึง ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน ที่ร่วมกันพิจารณาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่ได้จากบทสรุปของงานวิจัยระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในด้านซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยรวม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ให้ดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาประกอบการศึกษา และเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
4. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
5. บริบทอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยภายนอกในระดับกว้างและมีผลกระทบโดยอ้อมต่อการปฏิบัติการขององค์กร ทั้งที่เป็นองค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาครัฐบาล ประกอบด้วย

- ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) เช่น นโยบายและเสถียรภาพของรัฐบาล การแก้ไขกฎหมาย และการปรับปรุงระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการทางการบริหาร เป็นต้น
- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) เช่น อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย อัตราภาษี และอัตราว่างงาน เป็นต้น
- ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors) เช่น โครงสร้างทางเพศและอายุ ระดับการศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณี ตลอดจนพฤติกรรม การบริโภคอุปโภค เป็นต้น

– ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) เช่น การผลิตคิดค้นทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เครื่องจักรกลอุตสาหกรรม เครื่องจักรสมองกล และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

ทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) ทฤษฎี PEST Analysis ของ Thomas L. Wheelen and J. David Hunger (2002, p.11) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร เป็นปัจจัยภายนอกในระดับกว้างและมีผลกระทบโดยอ้อมต่อการปฏิบัติการขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือเอกชน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านการเมือง เป็นปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของรัฐและนโยบายของรัฐ ซึ่งครอบคลุมในเรื่องของการแทรกแซงของนโยบายรัฐที่มีผลต่อธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเก็บภาษี การควบคุมการค้า การควบคุมราคา กฎหมายแรงงาน รวมไปถึงเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมือง ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเสมอและเลี่ยงไม่ได้ นอกเหนือจากนี้แล้วกฎหมายและกฎเกณฑ์ของแต่ละประเทศก็สามารถส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัทหรือองค์กรได้อีกด้วย

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะเศรษฐกิจของประเทศ บริษัทหรือองค์กร ก่อให้เกิดให้เกิดผลกระทบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง ปัจจัยด้านนี้มีการเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาต้องมีความพร้อมในการเตรียมรับมือจากผลกระทบของปัจจัยในด้านนี้อยู่เสมอ เพราะเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ เช่น อัตราเงินเฟ้อ อัตราเงินฝืด การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน อัตราการว่างงาน ความผันผวนของ GPD ในประเทศ เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านสังคม เป็นปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และประชากร ซึ่งปัจจัยด้านนี้จะเป็นตัวกำหนดค่านิยม ความเชื่อและการใช้ชีวิตประจำวันที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค จึงต้องพิจารณาถึงค่านิยมในวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม เพราะไม่ใช่แค่เป็นปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับกลุ่มสังคมอีกด้วย รวมทั้งยังต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมและสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงสร้างทางเพศ อายุ ระดับการศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณีตลอดจนพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มีความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางการแข่งขัน และนำมาใช้เพื่อสร้างกระบวนการและผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และแรงกระตุ้นทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนความเป็นโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนี้ทั้งสร้างโอกาสและอุปสรรคต่อองค์กรหรือธุรกิจ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมจากภายนอกซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

สรุป ในการวิจัย ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) ทฤษฎี PEST Analysis ของ Thomas L. Wheelen and J. David Hunger (2002, p. 11) มาประยุกต์ใช้แบบบูรณาการและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่ง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมจากภายนอกซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ในระยะยี่สิบปีที่ผ่านมา ประชากรสูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged society) และคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมสูงวัยแบบเต็มที่ (Super Aged society) ในเวลาอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีข้อจำกัดในการทำหน้าที่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในทางเสื่อมถอย การเรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการเข้าสู่วัยสูงอายุ เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับในข้อจำกัดของการสูงวัย อีกทั้งทำให้เกิดความเข้าใจสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและสังคมได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น (จิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2561)

ความหมายของผู้สูงอายุ

การให้ความหมายหรือการกำหนดว่าบุคคลจะเข้าข่ายสูงอายุเมื่อใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพทางสังคม กฎหมาย และประเพณีปฏิบัติของแต่ละประเทศที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ มีผู้ให้ความหมายของผู้สูงอายุและการจัดว่าบุคคลเข้าข่ายสูงอายุหรือไม่ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดว่าผู้สูงอายุเริ่มเมื่ออายุเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในแต่ละสังคมสำหรับสังคมไทยนั้นกำหนดว่าผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลที่มีสัญชาติไทยและมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

วิพรธน์ ประจวบเหมาะ (2556) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึงผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปบริบูรณ์ขึ้นไป และนิยามนี้ใช้เป็นอายุที่เริ่มได้รับสิทธิต่าง ๆ จากทางราชการ อายุเกษียณของข้าราชการ หรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ

ชมพูนุท พรหมภักดี (2556) ได้ให้นิยามผู้สูงอายุว่า หมายถึง ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยนับตั้งแต่อายุเกิด

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2007) กำหนดความหมายของผู้สูงอายุให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก คือ “ผู้สูงอายุ (Older หรือ Elderly person)” หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง

จากแนวคิดและการให้นิยาม ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ประเทศไทยจึงใช้อายุ เป็นตัวกำหนดความสูงอายุ และการพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม หรือการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่โดยทั่วไปแล้วในสังคมไทยพิจารณาจากอายุเป็นเกณฑ์คือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

คำที่ใช้เรียกบุคคลว่า คนชราหรือผู้สูงอายุ โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีอายุมากผมหาว หน้าตาเหี่ยวย่น พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 347) ให้ความหมายคำว่าชราว่า แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม แต่คำนี้ไม่เป็นที่นิยมเพราะก่อให้เกิดความหดหู่ใจและความถดถอยสิ้นหวัง ทั้งนี้จากผลการประชุมของคณะผู้อาวุโสแทน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้ให้ความหมายที่เย้ยหยันให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพว่าเป็น ผู้ที่สูงอายุ ทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์

คำว่า “ผู้สูงอายุ” ถูกบัญญัติครั้งแรกในประเทศไทย โดย พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ ลิทธิสุนทร เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 จนเป็นที่เข้าใจยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน การกำหนดเกณฑ์อายุมีความแตกต่างกัน จึงเป็นการยากที่จะทำให้มีการยอมรับในทุกประเทศ ดังนั้นที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) ที่กรุงเวียนนาได้กำหนดให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้สูงอายุและให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

องค์การสหประชาชาติ โดยมติที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุที่นครเจนีวา เมื่อ พ.ศ. 2525 ให้ความหมายผู้สูงอายุว่าเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยนับอายุตามปฏิทินองค์การอนามัยโลก ให้ความหมายผู้สูงอายุไว้กว้าง ๆ สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัยหรือหมายถึงผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงาน เมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจหรือหมายถึงผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุ กำหนดจากสังคม วัฒนธรรม

สำหรับประเทศไทยนับอายุ 60 ปี เป็นอายุที่เกษียณอายุจากราชการตามกฎหมายว่าเป็นอายุที่เริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ จะเห็นได้ว่ามีผู้ที่ให้นิยามว่า อายุ 60 ปี คือ ผู้สูงอายุในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษากำหนดให้ผู้สูงอายุ คือ คนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ โดยนับอายุเป็นปีเต็ม

1. การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ได้มีผู้จัดกลุ่มผู้สูงอายุไว้หลายลักษณะ เช่น จัดตามลักษณะที่แตกต่างกันตาม ปฏิทินอายุถึง 3 กลุ่ม (ศรีทับทิม รัตนโกศล พานิชพันธ์, 2550, หน้า 27) คือ

- กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (The Young Elderly) มีอายุต่ำกว่า 74 ปี
- กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (The Middle Age Elderly) มีอายุ 75-84 ปี
- กลุ่มผู้สูงอายุวัยท้าย (The Old Elderly) มีอายุตั้งแต่ 85 ปีขึ้นไป

2. ประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตาม National Institute of Aging เป็น 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่ม Young Old มีอายุ 60-74 ปี
- กลุ่ม Old-Old มีอายุ 75 ปีขึ้นไป

ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้วยังมีส่วนร่วมในทางสังคมสูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงถึง ร้อยละ 49 ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสูง มีแนวโน้มจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุจะมีชีวิตเป็นสุขได้

นั้น การมีบทบาทหรือมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุจะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากที่สุด รองลงมาเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง นอกนั้นเป็นงานสนุกสนาน รื่นเริง กิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมทางสังคม (นิศา ชูโต, 2550, หน้า 13)

การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

วัยผู้สูงอายุ นับว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเสื่อมถอย โดยทั่วไป ผู้สูงอายุจะมีเปลี่ยนแปลง (อุมาพร ฉัตรวิโรจน์, 2555) ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ เช่น ผิวหนัง จะมีลักษณะบาง แห้ง เหี่ยวยุบ ความยืดหยุ่นของผิวหนังลดลง เซลล์ที่ผิวหนังแบ่งตัวช้าลงทำให้การหายของบาดแผลตามผิวหนังช้าลง ผมและขนร่วง เปลี่ยนเป็นสีขาว ระบบประสาทสัมผัสช้าลง สายตาเปลี่ยนเป็นสายตาวาว กระดูกประสาทตาขุ่น ประสาทรับเสียงเสื่อมทำให้เกิดหูตึง มีฟันหักมากขึ้น ระบบทางเดินอาหารทำงานลดลง ระบบทางเดินหายใจ ปอดเสื่อมลงทำให้เหนื่อยง่าย เป็นต้น

2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทำให้เกิดความวิตกกังวล ความกดดันทางอารมณ์ และเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านบทบาททางสังคม เช่น การเกษียณอายุ การสูญเสียบทบาทในการเป็นหัวหน้าครอบครัว การเสียชีวิตของคู่สมรส ญาติ คนใกล้ชิด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบกระเทือนจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความกังวล กลัวถูกทอดทิ้ง ขาดความมั่นใจในตนเอง นิยเปลี่ยนไป เชื่อยซาต่อเหตุการณ์ ไม่เข้าสังคม และซึมเศร้าได้

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาททางสังคม จากผู้ที่เคยทำงานต้องออกจากงาน สูญเสียการเป็นผู้นำครอบครัวจากการเป็นผู้นำในการหาเลี้ยงครอบครัวกับกลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวที่ต้องเป็นฝ่ายรับ ทำให้ผู้สูงอายุเสียอำนาจและบทบาททางสังคมที่เคยมี รวมทั้งการเสื่อมความเคารพ โดยคนส่วนใหญ่มักมองว่าผู้สูงอายุมีสมรรถภาพ ความสามารถลดลงไม่ทันต่อเหตุการณ์ ความเคารพนับถือในฐานะผู้มีประสบการณ์จึงลดลง

โดยสรุปการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ พบว่า ร่างกายมีการเสื่อมหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ทุกระบบ ทั้งระบบประสาทและต่อมไร้ท่อต่าง ๆ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายลดลงและอาจเกิดโรคได้ง่าย ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจนั้น เกิดจากการสูญเสียบทบาทหน้าที่และสถานภาพทางสังคม สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจและบุคลิกภาพเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่ทำให้ความสามารถของผู้สูงอายุลดลง ทำให้การรวมกิจกรรมหรือการทำกิจกรรมในสังคมลดลงด้วย จึงอาจสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละบุคคลต่างก็มีการเสื่อมถอยของร่างกาย อีกทั้งผู้สูงอายุมีสิ่งแวดล้อมทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตและมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันไป ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่จะดำรงและรักษาซึ่งภาวะสุขภาพมากน้อยแตกต่างกันด้วย

ทฤษฎีผู้สูงอายุ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ดูแล หรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสามารถด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น ตามบริบทและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และการทำกิจกรรมนั้นหนทางการดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการมีกิจกรรมร่วมกัน (The Activity Theory)

สุรเดช ลำราญจิตต์ และ พันธ์กร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม (2554) ได้อธิบายถึง ทฤษฎีการมีกิจกรรมร่วมกันว่า เป็นทฤษฎีที่บอกลักษณะทางสังคมที่จะต้องมีแบบแผนให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับคนในวัยกลางคน โดยสนับสนุนให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับสมาชิกในวัยเดียวกัน เน้นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางสังคมและความพึงพอใจในชีวิต โดยผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสูงจะมีการปรับตัวได้ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งบุคคลที่สามารถดำรงกิจกรรมได้จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองดี รวมไปถึงการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาจะทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นประโยชน์ต่อสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นควรกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องมุ่งเน้นการรักษาระดับกิจกรรมที่ใช้สติปัญญาแทนการใช้กำลัง และมีความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเพื่อความมั่นคงและอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า

2. ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory)

การทำกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดการผ่อนคลายและรู้จักปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเผชิญอยู่ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการและ

ประสบการณ์ที่ผ่าน ๆ มาของแต่ละบุคคล โดยสุรเดช สํารัญจิตต์ และ พันัชกร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม (2554) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามทฤษฎีความต่อเนื่องนี้ว่า ความสุขของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและแบบแผนการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลที่ได้กระทำมา กล่าวคือ บุคคลที่เคยมีบทบาทและทำกิจกรรมร่วมกันในสังคมมาก่อน เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะมีกิจกรรมเช่นเดิมต่อไปอีก และบุคคลที่เคยอยู่อย่างสงบสุข สันโดษ ไม่มีบทบาททางสังคมมากนัก เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุอาจแยกตัวจากสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ จึงเห็นได้ว่าการมีความสุขของผู้สูงอายุและการมีกิจกรรมร่วมกันนั้นนอกจากการจัดบริการที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้แล้ว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยบุคลิกภาพและแบบแผนการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลอีกด้วย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงและสามารถประเมินปัญหาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เพื่อนำมาวางแผนในการให้การดูแลและการบริการแก่ผู้สูงอายุ (สุรเดช สํารัญจิตต์ และ พันัชกร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2554)

3. ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory)

อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของร่างกายมนุษย์ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ทฤษฎีด้านพันธุกรรม ทฤษฎีอวัยวะ ทฤษฎีสรีรวิทยา ทฤษฎีด้านพันธุกรรมประกอบด้วย

- ทฤษฎีวิวัฒนาการ หรือ ทฤษฎีเซลล์ ร่วมอธิบายว่าสิ่งมีชีวิตต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการตลอดเวลา
- ทฤษฎีนาฬิกาชีวิต หรือ ทฤษฎีการถูกกำหนด อธิบายว่าอายุขัยของคนถูกกำหนดไว้แล้วโดยรหัสพันธุกรรม ถ้าบรรพบุรุษมีอายุยืน ลูกหลานก็จะมีอายุยืนยาวตามไปด้วย
- ทฤษฎีการกลายพันธุ์ เกิดจากการได้รับรังสีที่ละเอียดเล็กที่ละน้อยเป็นประจำจนเกิดการเปลี่ยนแปลง DNA และเกิดการเปลี่ยนแปลงของ Cell หรืออวัยวะในระบบต่าง ๆ ทำให้เกิดการแบ่งตัวผิดปกติ (Mutation) เกิดมีโรคภัยไข้เจ็บหรือเกิดมะเร็ง
- ทฤษฎีการสะสมความผิดพลาดของเซลล์ หรือทฤษฎีโมเลกุลอธิบายว่าความแก่เกิดจากนิวเคลียสของ cell มีการถ่ายทอด DNA ที่ผิดปกติไปจากเดิมทำให้ Cell ใหม่ที่ได้แตกต่างไปจาก cell เดิมทฤษฎีอวัยวะ อธิบายว่าเมื่ออวัยวะมีการใช้งานย่อมมีการเสื่อมเกิดขึ้น เช่น

- ทฤษฎีความเสื่อมโทรม ความแก่เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเองเมื่ออวัยวะมีการใช้งานมากย่อมเสื่อมได้ง่ายและเร็วขึ้น เมื่ออายุมากขึ้น
- ทฤษฎีระบบประสาทและต่อมไร้ท่อ เมื่อเข้าสู่วัยชราการทำงานของระบบสมองและประสาทจะลดลง ความจำจะเสื่อมลง
- ทฤษฎีสะสมของเสีย เมื่อสิ่งมีชีวิตอายุมากขึ้น ของเสียจะถูกสะสมทำให้ cell เสื่อมและตายเพิ่มขึ้นสิ่งที่พบ ได้แก่ Lipofuscin ซึ่งเป็นสารสีดำไม่ละลายน้ำเป็นสารประกอบจำพวก Lipoprotein

4. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

ทฤษฎีทางจิตวิทยาเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุเป็นการปรับตัวเกี่ยวกับความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ การเปลี่ยนแปลงไปของอวัยวะรับสัมผัสทั้งหลายตลอดจนสังคมที่ผู้สูงอายุนั้น ๆ อยู่อาศัย ได้แก่ ทฤษฎีบุคลิกภาพ กล่าวว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์ขึ้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจของบุคคลนั้น ถ้าพัฒนาด้วยความมั่นคง อบอุ่น ยึดถืออย่างดี เห็นใจผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข อยู่ร่วมกับบุตรหลานได้อย่างมีความสุข แต่ในทางตรงข้ามถ้าชีวิตที่ผ่านมาไม่สามารถทำงานร่วมกับใครได้ จิตใจคับแคบ ไม่รู้จักช่วยเหลือ เห็นใจผู้อื่น ผู้สูงอายุผู้นั้นก็จะประสบปัญหาในบั้นปลายของชีวิต

5. ทฤษฎีทางสังคม (Psychological Theory)

ทฤษฎีทางสังคมเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงบทบาทสัมพันธภาพและการปรับตัวในสังคมของผู้สูงอายุซึ่งพยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมไปและพยายามที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

- ทฤษฎีกิจกรรมได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดี
- ทฤษฎีการแยกตนเองหรือการถอยห่าง กล่าวถึงผู้สูงอายุเกี่ยวกับการถอยห่างออกจากสังคมผู้สูงอายุและสังคมจะลดบทบาทซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็น

ค่อยไปตามความต้องการของร่างกายและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากยอมรับว่าตนเองมีความสามารถลดลงสุขภาพเสื่อมลงจึงถอยหนีจากสังคมเพื่อลดความเครียดและรักษาสังขารพอใจกับการไม่เกี่ยวข้องกับสังคมต่อไปเพื่อถนอมสภาพและบทบาทของตนให้แก่ชนรุ่นหลัง กระบวนการถอยห่างมีลักษณะดังนี้ เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นสิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สูงอายุพึงพอใจ เป็นสากลของทุกสังคมและสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติ

6. ทฤษฎีความสูงอายุเชิงชีวภาพ (Biological theories of aging)

ทฤษฎีความสูงอายุเชิงชีวภาพ เป็นทฤษฎีเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ ผลกระทบของความสูงอายุทำให้อวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายทำงานลดลง จนกระทั่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามปกติเหมือนวัยอื่น ๆ ทฤษฎีความสูงอายุเชิงชีวภาพ ได้แก่ (พนัชร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2558, หน้า 9-10)

1) ทฤษฎีชีวภาพ (Biological theory) ได้แก่ พันธุกรรม และทฤษฎีที่ไม่ใช่พันธุกรรมช่วยให้เข้าใจผลที่มีต่อสิ่งมีชีวิต ความแตกต่างของแต่ละบุคคล ระบบอวัยวะและความเสื่อมถอยที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย ซึ่งช่วยให้เกิดความคิดในการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพ

2) ทฤษฎีความสูงวัย (Aging theory) ประกอบด้วยทฤษฎีชีวภาพและทฤษฎีทางสังคม ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ แต่ยังไม่สามารถบอกสาเหตุเฉพาะของความสูงวัยได้

3) ทฤษฎีการสึกหรอ (Wear theory) เป็นผลของอนุมูลอิสระ ระบบร่างกายสึกหรอเนื่องจากความเครียดของชีวิตและผลของระบบเมตาบอลิซึม

4) ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free-radical theory) อนุมูลอิสระหรือเคมีที่ประกอบออกซิเจนและมีปฏิกิริยากับสารโมเลกุลอื่น ๆ ขณะที่เมตาบอลิซึมตามปกติทำให้เกิดความสูงอายุหรือชราภาพ

5) ทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (Immunity theory) เนื่องจากต่อมไทมัส และเซลล์ในไขกระดูกถูกกระทบจากกระบวนการสูงอายุ ทำให้การทำหน้าที่ของระบบภูมิคุ้มกันลดลง ความสามารถในการต่อต้านสิ่งแปลกปลอมลดลงจึงไวต่อการเกิดโรคที่เกิดจากภาวะการแพ้ภูมิตนเองมากขึ้น

6) ทฤษฎีความเสื่อม (Wear and tear theory) ทฤษฎีนี้อธิบายเกี่ยวกับการใช้งานเซลล์ เมื่อเซลล์ของร่างกายเหมือนเครื่องจักร ได้มีการถูกตั้งโปรแกรมการใช้งานเอาไว้ล่วงหน้า เมื่อมีการใช้งานเครื่องจักรมากขึ้น อายุการใช้งานของเครื่องจักรมากขึ้น ทำให้มีการเสื่อมสภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งยากแก่การซ่อมและดูแลรักษา จึงทำให้เครื่องจักรไม่สามารถใช้งานได้ในที่สุด ต่อมาได้มีการศึกษาเพิ่มเติมว่า ถ้าคนเรามีการออกกำลังกายอยู่เสมอ จะช่วยให้มีการรักษาเสถียรภาพของระดับหน้าที่ในการทำงานในร่างกาย ซึ่งอาจจะช่วยลดการใช้งานของร่างกายได้ เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องจักรแล้ว ถ้าเรามีการดูแลบำรุงรักษาเครื่องจักรอย่างสม่ำเสมออาจจะช่วยให้เครื่องจักรสามารถยืดอายุการใช้งานไปอีกได้

7) ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับประสาทและต่อมไร้ท่อ (Neuroendocrine theory) โดยปกติการทำงานของระบบสมอง ประสาทอัตโนมัติ และต่อมไร้ท่อ จะทำงานประสานและควบคุมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ร่างกายดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปกติ เมื่ออายุมากขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในร่างกาย เช่น

7.1 ต่อมใต้สมอง (Pituitary Gland) โดยเฉพาะต่อมใต้สมองส่วนหน้า จะเสื่อมหน้าที่ลงอย่างรวดเร็ว ฮอร์โมนต่ำ ซึ่งเป็นผลให้ผู้สูงอายุเบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ขนบวิเวกเศร้าและหัวเหวี่ยง อวัยวะเพศเสื่อมสมรรถภาพและเล็กลง

7.2 ต่อมไทรอยด์ (Thyroid Gland) จะมีขนาดเล็กลงหลังอายุ 50 ปีไปแล้ว

7.3 ตับอ่อน จะผลิตอินซูลินได้น้อยลง เป็นผลทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น

โดยสรุป คำจำกัดความของคำว่า ผู้สูงอายุ หรือวัยชรา ในแต่ละสังคมหรือแต่ละประเทศจะให้ความหมายที่ต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุโดยเฉลี่ยของการทำงานหรือสภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ สภาพทางสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งตามหลักเกณฑ์มาตรฐานสากลขององค์การระหว่างประเทศ จึงใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุ สำหรับสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้สูงอายุจะหมายถึงคนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ตามเกณฑ์ของกฎหมายเพื่อปลดเกษียณอายุข้าราชการและตามกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งจารีตประเพณีบางอย่าง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของมิติทางด้านประชากรสังคม สุขภาพจิตวิญญาณสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ (Well-being) เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันซึ่งมีการตีความหมายและการให้คุณค่า (Value judgement) แตกต่างกันไปตามคุณค่าของแต่ละสังคมจึงมีการให้ความหมายหรือนิยามของคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันไป

ความหมายของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต เดิมมองว่าเน้นในเรื่องเศรษฐกิจ เพื่อให้มีความกินดีอยู่ดี มีความสุขหรือความพึงพอใจ และความสะดวกสบายของบุคคลเป็นสำคัญ ต่อมาเรื่องของคุณภาพชีวิตมีมุมมองกว้างขึ้น โดยคำนึงถึงสุขอนามัยของคนในสังคมและการรักษาสุขภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยให้ความสำคัญต่อปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อม

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ที่ดี ความอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วยลักษณะ
วิกฤต 4 ประการ

1. ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตโดยทั่วไปของบุคคล
2. ความสามารถด้านจิตใจในการประเมินชีวิตตนว่าพอใจหรือไม่หรือเป็นสุขหรือไม่
3. การยอมรับสภาพทางกาย จิตใจ สังคมและอารมณ์ของบุคคล
4. การประเมินโดยบุคคลอื่น

สมพล ประดับผล (2547, หน้า 24) คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพของชีวิตที่มีความสำเร็จสุขสงบ ซึ่งเหมาะสมกับภาวะและวัย คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อาจพิจารณาเป็นด้าน ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านอาชีพ เศรษฐกิจและกฎหมาย ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านข้อมูล ความรู้ และนันทนาการ

Wallace (1974 , p. 6) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง สภาพทั้งหลายซึ่งนำมาสู่ความพึงพอใจแก่บุคคลทั้งร่างกายและจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

Markley and Barleys (1975 อ้างถึงใน สมพล ประดับผล, 2547, หน้า 8) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์โดยเฉพาะด้านความรู้สึกนึกคิดจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาวะด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น อายุ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระดับการพัฒนาเทคโนโลยีตลอดจนประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978 อ้างอิงใน ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2557, หน้า 20) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ ได้แก่ อาหาร สุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ที่อยู่อาศัยและทรัพยากร โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาด้านภาวะวิสัย ซึ่งเป็นการวัด ข้อมูลที่สามารถนับได้หรือวัดได้ เช่น ข้อมูลทางประชากรและเศรษฐกิจ และการศึกษาด้านอัตวิสัย เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกและเจตคติในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้การตอบตามความรู้สึก ความนิยม ความคิดเห็นการตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งที่ถามในแบบสอบถาม องค์การยูเนสโก (UNESCO) ยังได้กล่าวว่า พื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากร ดูได้จาก

- 1) รายได้ครอบครัวที่พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ
- 2) การมีงานทำ
- 3) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน
- 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 5) การมีเอกราชของประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลอื่น

Barrow and Smith (1979, อ้างอิงใน กฤษณ์ วงเกิด, 2550, หน้า 8) ได้ให้แนวคิดของคุณภาพชีวิตว่า การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การมีสุขภาพดี มีรายได้เพียงพอ ไม่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ และการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งได้ให้แนวคิดว่าการที่บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขจะต้องมีองค์ประกอบ 9 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา การทำงาน (สภาพการทำงาน) การมีที่อยู่อาศัย มีเครื่องนุ่งห่ม

George and B. Berson (1980, p. 24) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง มิติของการมีชีวิตที่ดี ประกอบด้วย ความสุข ความพอใจในชีวิต ความนับถือตนเอง สุขภาพและสภาพการทำงานของร่างกายและสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี

Meeberg GA (1993, อ้างอิงใน กฤษณ์ วงเกิด, 2550, หน้า 9) เห็นว่าคุณภาพชีวิตครอบคลุมถึงความสามารถในการประเมินชีวิต ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตภาวะปกติของร่างกาย จิตใจอารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ รวมทั้งความเป็นอยู่ที่ดี สุขจากการประเมินของผู้อื่น การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะสุขภาพ โดยวัดจากความสามารถในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของร่างกาย เจตคติของตนเองต่อสุขภาพ

ความพอใจในชีวิต และความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากสังคมเพียงพอ มีการ
ประกันสังคม มีนันทนาการ และมีอิสระในการดำเนินชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994 อ้างถึงใน กฤษณ์ วงเกิด, 2550, หน้า 9)
ได้ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ความพึงพอใจ การรับรู้สถานะทางบุคคล
ในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนภายใต้
วัฒนธรรมและบริบททางสังคมของบุคคลต่อการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่าการที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ
เป็นองค์ประกอบและแต่ละองค์ประกอบก็มีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไปตามทัศนะ
ของผู้มอง จะเห็นได้ว่า “คุณภาพชีวิต” ไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน แต่จากความเห็นของ
นักวิชาการหลายคน อาจสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี
เหมาะสมของแต่ละบุคคลทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งในปัจจุบันการศึกษา
เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านวัตถุวิสัย (Objective) และด้านจิตวิสัย
(Subjective) การศึกษาทางด้านวัตถุวิสัยเป็นการศึกษาบนพื้นฐานของข้อมูลด้านรูปธรรม
ที่มองเห็นได้จับได้ หรือวัดได้ ส่วนการศึกษาทางด้านจิตวิสัยนั้น ในการศึกษาตั้งอยู่บน
พื้นฐานทางด้านจิตวิทยา โดยสอบถามความรู้สึกและเจตคติต่อประสบการณ์ของบุคคล
เกี่ยวกับชีวิตความพอใจในชีวิต ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น
ตามสภาพความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้น ๆ โดยเชื่อว่ากระแสความรู้สึกนึกคิดของ
ประชาชนมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตด้วย

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ริเริ่มพัฒนาเครื่องชี้วัด
คุณภาพชีวิตเป็นโครงการระยะเวลา 4 ปี (1992-1995) ด้วยความร่วมมือจากนักวิชาการ
ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา
และในปี ค.ศ. 1995 ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health
Organization of Life Group) (The WHOQOL, 1995) ได้จัดองค์ประกอบใหม่ จัดให้มี
องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพด้านร่างกายของ
บุคคลที่มีผลต่อ ชีวิตประจำวัน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การมี
สุขภาพด้านร่างกายที่ดีทำให้บุคคลรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการให้ผู้สูงอายุ
ประเมินภาวะสุขภาพของตนเองซึ่งประเมินได้จากการรับรู้ว่าคุณภาพร่างกายแข็งแรง

มีการเคลื่อนไหวที่ดี สามารถทำงานและประกอบกิจวัตรประจำวันได้ นอนหลับพักผ่อนได้ตามปกติ มีความสุขสบาย ปราศจากการเจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือไม่ เพียงใด ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพบุคคลเสมอ

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ทางบวกและทางลบที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพราะจิตใจจะเกี่ยวข้องกับผูกพันกับร่างกายอย่างใกล้ชิด และเมื่อมีอายุมากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจมากขึ้น ชีวิตก็ยิ่งขาดความสุข นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงจากการสูญเสียในลักษณะต่าง ๆ เช่น การสูญเสียบทบาทหน้าที่การงาน การสูญเสียภาพลักษณ์ ความภูมิใจในตนเอง การสูญเสียบทบาททางสังคมซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง ขาดการติดต่อสมาคมกับเพื่อนฝูง และการสูญเสียรายได้ประจำก็ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship Domain) คือ การรับรู้ด้านความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่นในสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตเช่นกัน เพราะมนุษย์ทุกคนไม่สามารถมีชีวิตอยู่คนเดียวในโลกได้ จะต้องมีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน และมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมจะทำให้ชีวิตมีความหมายยิ่งขึ้น ผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุขและความพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะมีบทบาททางสังคมลดน้อยลง แต่ผู้สูงอายุสามารถแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมทั้งภายในและภายนอกครอบครัวได้ เช่น การเข้าร่วมชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ จะเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นต่าง ๆ หรือการถ่ายทอดความรู้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกกว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม ก็จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุ

4. ด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Domain) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระบบการปกครอง การคมนาคม สวัสดิการ และบริการทางสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ตั้งแต่เกิดจนตายมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมทั้งในครอบครัวและในสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุที่จะได้รับการสนองตอบความต้องการทางสังคม เนื่องจากสังคมก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตมีความหมายกว้าง เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายสาขา และคุณภาพชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่าง ๆ นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ต่าง ๆ กัน องค์การยูเนสโก (UNESCO) (1980, อ้างถึงใน กฤษณ์ วงเกิด, 2550, หน้า 14) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

1. มาตรฐานการครองชีพ

1.1 รายได้ต่อบุคคล (Per Capita Income) หมายถึง รายได้เฉลี่ยของประชากรต่อคนต่อปี โดยคิดจากผลรวมของผลผลิตประชาชาติทั้งหมดภายใน 1 ปี ต่อจำนวนประชากร ถ้าผลลัพธ์มีค่าสูงแสดงว่าประเทศนั้นมีการกินดีอยู่ดี เศรษฐกิจของประเทศดี

1.2 สุขภาพ เป็นปัจจัยที่แสดงถึงคุณภาพชีวิต เพราะถ้าบุคคลมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง มีโอกาสทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จสูง ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในชีวิต ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 ที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม วัสดุที่นำมาก่อสร้างมีความถาวร มีคุณภาพ

1.4 การศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รู้จักการแก้ปัญหา ตัดบั้งชี ได้แก่ ระดับการศึกษาภาคบังคับ ประเทศที่พัฒนาแล้ว จัดการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี สำหรับประเทศไทยได้ปฏิรูปการศึกษาภาคบังคับปรับเปลี่ยนจาก 6 ปี เป็น 12 ปี

1.5 การสังคมสงเคราะห์ เป็นปัจจัยสำคัญของมาตรฐานในการดำรงชีวิต ประเทศที่พัฒนาแล้วจะจัดให้มีการประกันสังคมให้บริการแก่คนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น คนชรา คนพิการ คนว่างงาน สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาการไม่สามารถจัดการด้านสังคมสงเคราะห์ให้ประชากรได้อย่างทั่วถึง ประชากรต้องช่วยเหลือตนเอง

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร

2.1 ขนาดของประชากร จะต้องมีความสมดุลกับทรัพยากร ถ้าประชากรมาก ทรัพยากรน้อย ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตจะก่อให้เกิดความยากจน ขาดแคลนคุณภาพชีวิตต่ำลง

2.2 อัตราการเติบโตของประชากร ถ้าอัตราการเติบโตของประชากรสูงจะเกิดผลกระทบตอครอบครัว สังคม ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2.3 อัตราการเกิดและการตาย ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคมเป็นภาระที่ต้องรับเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน และให้บริการ

2.4 โครงสร้างอายุประชากร ประชากรแต่ละกลุ่มอายุ เช่น กลุ่มวัยเด็ก วัยแรงงาน วัยชรา ต้องมีความสมดุล

3. ระบบสังคมและวัฒนธรรม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ รูปแบบการปกครอง กฎหมาย แนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อความศรัทธา ที่เรียกว่า วัฒนธรรม ระบบสังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต ดังนี้

3.1 ระบบสังคม ทางสังคมวิทยาแบ่งสังคมเป็น 2 ระบบ คือระบบเปิดและระบบปิด ระบบเปิดเป็นสังคมประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชากรเปลี่ยนแปลง สถานภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ระบบปิดมีลักษณะสังคมนิยม การแบ่งชนชั้นระบบวรรณะ ประชากรไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเอง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต

3.2 ค่านิยมทางศาสนา เป็นความเชื่อและศรัทธา ซึ่งเป็นผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการคุมกำเนิดของบางศาสนา เชื่อว่าเป็นบาป จึงทำให้มีลูกมาก

3.3 ชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของคนย่อมเกี่ยวข้องกับศาสนา ค่านิยมของวัฒนธรรม

3.4 ค่านิยมทางวัฒนธรรม จะกำหนดลักษณะของการดำรงชีวิต อาหาร ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

3.5 ระบบการปกครอง

4. กระบวนการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ประการคือ

4.1 ลำดับความสำคัญของการพัฒนา

4.2 ประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล

4.3 การพัฒนาเศรษฐกิจ

4.4 การพัฒนาสังคม

4.5 การพัฒนาการค้า

5. ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ การมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ประชากรมีคุณภาพจะส่งผลให้การดำรงชีวิต มีคุณภาพ ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ

5.1 บุคคล หมายถึง ประชากรที่มีสุขภาพดี มีความรู้ ความสามารถ มีระเบียบวินัย สามารถสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว

5.2 อาหาร เป็นทรัพยากรที่มุ่งชี้คุณภาพชีวิต ทำให้สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์

5.3 ธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุต่าง ๆ

5.4 การพัฒนาการค้า

5.5 เงินทุน เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต

6. สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

6.1 อากาศ

6.2 น้ำ

6.3 ดิน

6.4 ป่าไม้

6.5 ความสวยงามทางธรรมชาติ

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 6 ที่กล่าวมา เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร

ปัญหาการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จากเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาและความเสื่อมถอยทั้งด้านกระบวนการคิด การเรียนรู้ และสมรรถนะทางร่างกายส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งในยุคปกติ ยุคปกติใหม่ และยุคปกติถัดไป ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยมีดังนี้ (ปริญาภรณ์ ธนะบุญปวง, 2566)

1. ปัญหาด้านการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ปัจจุบันการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งที่สามารถป้องกันได้หากมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม จากสถิติ 5 อันดับกลุ่มโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย 1) กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด เช่น ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจ เป็นต้น กลุ่มโรคของระบบต่อมไร้ท่อและเมตาบอลิซึม เช่น เบาหวาน ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ การทำงานของต่อมไทรอยด์ผิดปกติ และภาวะอ้วน กลุ่มโรคเรื้อรังของระบบหายใจ เช่น ปอดอุดกั้นเรื้อรัง เป็นต้น กลุ่มโรคความผิดปกติทางกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่น ข้อเข่าเสื่อม และโรคกระดูกพรุน เป็นต้น และความผิดปกติทางระบบย่อยอาหาร เช่น กลืนลำบาก ปวดท้อง เลือดออกจากทางเดินอาหาร ท้องผูก นิ่วในถุงน้ำดีและทางเดินน้ำดี

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564) นอกจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) และโรคเมรื่องต่าง ๆ ที่กำลังเป็นปัญหาของผู้สูงอายุแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2565 พบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่สำคัญ ในผู้สูงอายุ ได้แก่ Covid 19 ที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างทั่วโลก (Pandemic) ในประเทศไทยตลอดปี พ.ศ. 2564 มีผู้สูงอายุติดเชื้อ จำนวนทั้งสิ้น 141,401 คน และในช่วง 28 กุมภาพันธ์ – 7 เมษายน 2565 มีผู้สูงอายุติดเชื้อ Covid 19 จำนวนทั้งสิ้น 147,686 คน (Department of older persons, 2022) ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุการพิการทุพพลภาพ และเสียชีวิตของผู้สูงอายุไทย นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านกระบวนการคิด ความจำและสุขภาพจิต ได้แก่ ภาวะสมองเสื่อม ภาวะซึมเศร้า บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลง และอารมณ์แปรปรวนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทั้งด้านลักษณะครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานเร็ว และแยกครอบครัวของบุตรหลาน การหย่าร้าง และการเสียชีวิตของคู่สมรสที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์การระบาดของโรค Covid 19 ที่ส่งผลให้เกิดระยะห่างทางสังคม (Khakhuen, Kongmaha & Thasanoh, 2020)

2. ปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือทางสังคม โดยวัยสูงอายุมิชอบจำกัดด้านความสามารถในการเคลื่อนไหว การทรงตัวลดลงส่งผลให้การเดินทางไปพบปะเพื่อนฝูงหรือการเข้าสังคม การไปรับยาและตรวจตามแพทย์นัดจึงไม่สะดวก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยครอบครัวช่วยในการเดินทาง ซึ่งปัจจุบันโดยเฉพาะในชุมชนเมืองสมาชิกในครอบครัวล้วนมีภาระในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวจึงมีเวลาในการพาผู้สูงอายุไปรับยาหรือพบปะกับเพื่อนในวัยเดียวกันน้อยลง ซึ่งจากการศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุในบริบทชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง (Thaithae, Thanaboonpuang Mahaprom, 2021) ปัญหาที่พบ คือ การพบปะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนน้อยลงเนื่องจากความสามารถทางร่างกายและสถานการณ์การระบาดของโรค Covid 19 ความไม่สะดวกในการเดินทางไปรับยาและการตรวจตามนัด การขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การดูแลสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุในยุคปกติถัดไปจึงควรเริ่มต้นจากการส่งเสริมสมรรถนะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารและสร้างโอกาสความร่วมมือทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการมีปฏิสัมพันธ์และส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุจะสามารถสร้างความสุข 5 มิติ ได้แก่ สุขสบาย (Health) สุขสนุก (Recreation) สุขสง่า (Integrity) สุขสว่าง (Cognition)

และสุขสงบ (Peacefulness) (Suwanchee, 2011)

ด้านคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัว และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยการวัดประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ (Beadle-Brown, Murphy, & DiTerlizzi, 2009)

1. ด้านสุขภาวะทางกาย (Physical well-being) การที่บุคคลมีความสุขสมบูรณ์หรือพึงพอใจ ทางสุขภาพ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพที่ดี ด้านอาหารและโภชนาการต่าง ๆ ด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ด้านกิจกรรมชีวิตประจำวัน ด้านเวลาพักผ่อน ด้านสันติภาพ และด้านความปลอดภัย

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relations) การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและมีมิตรภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในยุคปัจจุบันมีทั้งแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่กำลังได้รับความนิยม ได้แก่ ไลน์ (Line) เฟสบุ๊ก (Facebook) และติ๊กต็อก (TikTok) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) และแบบออฟไลน์ที่ต้องเดินทางไปพบปะกัน ตามสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน

3. ด้านวัตถุ (Material well-being) การที่บุคคลมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ระบบคมนาคมขนส่ง และระบบบริการสุขภาพ

4. ด้านสุขภาวะทางอารมณ์ (Emotional well-being) การที่บุคคลมีความสุขสมบูรณ์หรือพึงพอใจในคุณลักษณะและสถานะของตนเอง ได้แก่ ภาพลักษณ์แห่งตน อาชีพ ลักษณะที่อยู่อาศัย การได้รับความช่วยเหลือ ความพึงพอใจในชุมชนของตนเอง การไม่มีภาวะเครียด และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

5. ด้านการกำหนดตนเอง (Self-determination) การที่บุคคลมีความเป็นอิสระทางการตัดสินใจ การควบคุมตนเอง การกำหนดแนวทางดำเนินชีวิตด้วยตนเอง

6. ด้านการพัฒนาตนเอง (Personal development) การที่บุคคลมีความรู้ การศึกษา และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและพึ่งพาตนเอง ได้แก่ ทักษะในการปฏิบัติตน ความสามารถส่วนตัว การบรรลุสิ่งที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ และความก้าวหน้าในพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ตนเองต้องการ

7. ด้านสิทธิ (Rights) การที่บุคคลมีสิทธิพื้นฐานส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน สิทธิและความรับผิดชอบในฐานะความเป็นพลเมือง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือรัฐบาล รวมทั้งเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อื่น

8. ด้านความครอบคลุมทางสังคม (Social inclusion) การที่บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม สถานะทางสังคม บทบาทในการดำเนินชีวิต (เช่น วิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความเหมาะสม รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิต) รวมทั้งการเข้าถึง การให้ความช่วยเหลือ และระบบบริการทางสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบคุณภาพชีวิตหลายประการ จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อคุณภาพชีวิตดังนี้ (นัสมล บุตรวิเศษ, 2563)

1. เพศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต เนื่องจาก เพศเป็นตัวกำหนดบทบาทและบุคลิภาพของบุคคลในสังคม เป็นตัวบ่งบอกถึงค่านิยม คุณภาพพลังอำนาจและความสามารถของมนุษย์ในสังคม เช่นสังคมไทยในสมัยก่อน มักจะมองให้เกียรติกับเพศชายให้เป็นหัวหน้าครอบครัว และมีบทบาทหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ในขณะที่เพศหญิงถูกกำหนดบทบาทให้เป็นแม่บ้าน ดูแลเกี่ยวกับการประกอบอาหาร เลี้ยงดูบุตรและงานอื่น ๆ ภายในครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับเพศชาย ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว นอกจากนี้ลักษณะทางร่างกายและลักษณะงานอาชีพ ของเพศชาย บ่งบอกถึงความสามารถทางด้านร่างกาย มากกว่าเพศหญิง ทำให้เพศหญิงรู้สึกว่าตนเองเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า มีระดับการพึ่งพาผู้อื่นและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันมากกว่าเพศชาย ในขณะเดียวกันเพศชายเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จึงเกิดความรู้สึกพอใจทำให้เกิดความสุขในตนเอง ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตทางบวก และ พบว่าเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเพศหญิง

2. อายุ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตเนื่องจาก อายุเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวัยของแต่ละบุคคลผู้สูงอายุที่มีอายุมากความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จะลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลง ตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันลดลง จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนเองต้องเป็นภาระกับผู้อื่นมากขึ้นรู้สึกไม่มีคุณค่าส่งผลให้คุณภาพชีวิตไม่ดี

3. สถานภาพสมรส เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เนื่องจากคู่สมรสเป็นปัจจัยเสริมทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงการสนับสนุนทางสังคมของบุคคล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ คู่สมรสนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุยาวนานมากที่สุด นอกเสียจากว่าคนใดคนหนึ่งจะเสียชีวิตไปเสียก่อน หรือกรณีอื่น ๆ เช่น หย่าหรือแยกกันอยู่ คู่สมรสนอกจากจะช่วยแบ่งเบาภาระต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นผู้ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ รู้สึกไม่เหงาหรือโดดเดี่ยว เมื่อมีปัญหา รู้สึกมีคนคอยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีคุณค่า รับรู้ถึงการมีชีวิตที่ดีกว่าบุคคลที่มีสถานภาพสมรสโสดและหม้าย

4. ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล

เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาความรู้ สติปัญญา และพัฒนาทักษะชีวิตในทางที่ดี นอกจากนี้การศึกษายังทำให้บุคคลมีโอกาสที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพดีขึ้น และสามารถที่จะปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพได้ตามที่ได้รับรู้มา เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษา จะมีทักษะในการค้นหาแสวงหาข้อมูล และรู้จักใช้แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องการดูแลสุขภาพได้ดี โดย พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีความสามารถในการดูแลตนเอง และมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย หรือไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งในการดูแลตนเองไม่ว่าทางบวกหรือทางลบ จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เช่นเดียวกัน

5. รายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่

มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นตัวบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสวงหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตการมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้บุคคลสามารถตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ และรายไดยังทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รายได้จึงมีความสัมพันธ์กับการตรวจสุขภาพประจำปี เนื่องจากผู้ที่มีรายได้สูง เมื่อเกิดความเจ็บป่วยโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลตนเองระหว่างการเจ็บป่วย โดยไม่ต้องกังวลกับสถานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น รายได้จึงมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของบุคคล

6. ลักษณะครอบครัว และบทบาทในครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความหมายสำหรับบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เพราะครอบครัวเป็นแหล่งให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันของคนในครอบครัว เช่น การให้กำลังใจ ความรักความเอาใจใส่ การให้ความเคารพนับถือและให้เกียรติกัน การให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงให้การสนับสนุนด้านความคิดและการตัดสินใจ นอกจากนี้ ลักษณะครอบครัวยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะฉะนั้น แรงสนับสนุนจากสมาชิกครอบครัว จึงมีผลต่อการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า ไม่รู้สึกเหงาหรือว่าเหว โดยเฉพาะเมื่อยามเจ็บป่วยก็มีคนในครอบครัวคอยดูแลเอาใจใส่ ทำให้สามารถปรับตัว รับสภาพการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ได้ดี ความรู้สึกดังกล่าว ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิต ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้สูงอายุที่อาศัยในครอบครัวเดียวที่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่นซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแลซึ่งกันและกันทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะถูกทอดทิ้งได้ง่าย ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุจะนำไปสู่ความเจ็บป่วยด้านร่างกาย และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าลักษณะครอบครัว มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

7. การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุเป็นตัวผลักดันให้ผู้สูงอายุมาพบปะกันตามที่ชมรมนัดหมาย และดำเนินกิจกรรมของชมรม นับเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ เพราะกิจกรรมจะทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมได้พบปะสังสรรค์ ทำให้มีโอกาสได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการปฏิบัติตัวเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังมีโอกาสศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือแบบแผนชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมหลายรูปแบบ ซึ่งผู้สูงอายุจะสามารถนำมาปรับปรุงการปฏิบัติกับตนเอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ประโยชน์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมเป็นข้อบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการดำเนินงานของชมรมก็น่าจะถูกต้อง และการเข้ากลุ่มจะมีอิทธิพลต่อสมาชิกในการเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมเพราะสมาชิกจะใช้กลุ่มเป็นเครื่องตัดสินว่าควรมีพฤติกรรมหรือทัศนคติอย่างไร และนอกจากนี้ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้รู้สึกมีคุณค่าต่อตัวเอง สิ่งเหล่านี้เป็นการสนับสนุนทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดี และเกิดความพึงพอใจในชีวิต ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ และเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้

8. การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาจเป็น บุตร หลาน ญาติ หรืออาสาสมัครผู้ดูแล ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวันตามความจำเป็นนับว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ผู้สูงอายุมีความรู้สึกอบอุ่นใจเหมือนมีเพื่อนที่รู้ใจอยู่ใกล้ ๆ ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว้าเหว่ เหยา เศร้า และหดหู่ หรือถูกทอดทิ้ง และการที่ผู้สูงอายุมีผู้ดูแลย่อมจะส่งผลดีต่อสุขภาพผู้สูงอายุโดยรวมด้านบวกซึ่งส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยากให้คนในครอบครัวเป็นผู้ดูแล รองลงมาคือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งทิศทางและความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยจะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ ลักษณะครอบครัว การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และการมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ

การประเมินคุณภาพชีวิต

การประเมินคุณภาพชีวิต หรือการวัดระดับคุณภาพชีวิตจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย การประเมินคุณภาพชีวิตอาจจะประเมินด้วยบุคคลนั้น ๆ หรือบุคคลอื่นเป็นผู้ประเมิน ซึ่งได้มีการแสดงทัศนะในการประเมินคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น

ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ (2557, หน้า 17-18) ได้กล่าวว่า การวัดคุณภาพชีวิตควรมีองค์ประกอบของดัชนีคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่สำคัญ จำแนกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (Objective Well-being) และตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) (Newman, 1975; Horley and Little, 1985; Hankiss, 1983; Baster, 1985)

1. ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย

ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (Objective Well-being) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งไปที่วัดดู รายได้ของชาติหรือครัวเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยรายได้ของชาติและข้อมูลทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เข้าใจได้โดยทั่วไป และนำมาใช้อย่างกว้างขวาง (Baster, 1985) แท้ที่จริงแล้ว การทำความเข้าใจตัวชี้วัดทาง

สังคมเชิงภาวะวิสัยไม่ใช่เรื่องซับซ้อน ตัวอย่างของตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย ได้แก่ อัตราการอ่านออกเขียนได้ อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ประเภทของที่อยู่อาศัยและค่าครองชีพ ผู้วางนโยบายมักใช้ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยวัดคุณภาพชีวิตของระดับครัวเรือน ชุมชน เมือง และประเทศ (Liu, 1975 ; Rogerson et al., 1989) การประเมินตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยมักจะเกี่ยวพันกับการใช้สถิติ อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยไม่สามารถอธิบายสังคมได้อย่างแท้จริง (Oliver et al., 1996)

2. ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย

ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ ความรู้สึก ทศนคติ และความเข้าใจในระดับบุคคล ซึ่งดูเหมือนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เนื่องจากมีความยากในการกำหนดและวัด ตัวชี้วัดนี้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดความสุขและความพึงพอใจของมนุษย์ แนวคิดของตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย สัมพันธ์กับความเข้าใจและทัศนคติในเรื่องของชีวิตที่เป็นสุขทั้งด้านครอบครัวเพื่อนฝูง และมาตรฐานความเป็นอยู่ การศึกษาของแอนดริวและวิทธีเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัยที่สมบูรณ์ ได้แก่ ตัวชี้วัดในเรื่องของการประสบความสำเร็จ ความปลอดภัย และความสนุกสนาน รวมถึงชีวิตการทำงานและครอบครัว แคมป์เบล (Campbell, 1980) ซึ่งให้เห็นว่า การประเมินเชิงอัตวิสัยอยู่บนพื้นฐานของการรายงานความเข้าใจ ความรู้สึก และการตอบสนองของบุคคลโดยทั่วไป ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย ได้แก่ ความรู้สึกที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีและความรู้สึกผาสุก เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญและขึ้นอยู่กับว่านักวิจัยต้องการศึกษาอะไร ดังนั้น ตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัยอยู่บนพื้นฐานของแบบสอบถามที่อยู่ในรูปของการให้คะแนนความพึงพอใจ การประเมินความพึงพอใจและสภาพชีวิต (Cullen, 1978)

ขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHO) (The WHOQOL Group, 1995 อ้างอิงใน คีรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2557, หน้า 18-19) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และค่านิยม ในเวลานั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้

- 1) มิติด้านสุขภาพกาย (Physical)
- 2) มิติด้านสุขภาพจิต (Psychological)
- 3) มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) และ

4) มิติด้านสภาพแวดล้อม (Environmental)

จากเครื่องวัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL-BREF-THAI, 1996) พ้าไส พุ่มเกิด (2547, หน้า 28) ได้แปลและพัฒนาเครื่องวัดคุณภาพชีวิตชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI, 1997) โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวดการรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้ เรื่องราวต่าง ๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสภาพแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างมีอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ได้ว่าอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมที่สะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่างสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้น บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย เป็นต้น

ระเบียบ กฎหมาย ยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542

ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีได้รับการพิทักษ์ และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพรััก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้สังคมมีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยตามความสมัครใจ

ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกัน และสามารถเข้าถึงหลักประกัน และสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน

ข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรมีบทบาท และส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยเฉพะการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และกับบุคคลทุกวัย

ข้อที่ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชนประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริม และประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินอย่างต่อเนื่องให้บรรลุตามเป้าหมาย

ข้อที่ 8 โดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมตามกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกัน และการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อที่ 9 โดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยม ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมที่เน้นความกตัญญูกตเวที และความเอื้ออาทรต่อกัน

ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580

แผนยุทธศาสตร์ กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580

วิสัยทัศน์ (Vision)

“ผู้สูงอายุมีหลักประกันในการดำรงชีวิตที่มั่นคงในทุกมิติและเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมไทย”

พันธกิจ (Missions)

1. ผลักดันนโยบาย มาตรการ กลไก การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม
2. เตรียมความพร้อมคนทุกวัยเพื่อรับสังคมผู้สูงอายุ
3. พัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานบนพื้นฐานการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
4. พัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบเกื้อหนุนผู้สูงอายุเพื่อเข้าถึงบริการสาธารณะ
5. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic issues)

1. บูรณาการการขับเคลื่อนนโยบาย มาตรการ กลไก นวัตกรรมงานด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ
2. พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกช่วงวัยเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่าย
3. พัฒนาระบบการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
4. เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ

เป้าประสงค์ (Goal)

1. การบูรณาการทั้งระดับนโยบาย กลไกสู่การการปฏิบัติ
2. พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกวัย
3. ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิอย่างทั่วถึง
4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการให้บริการ

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

เป้าประสงค์ เป็นผลสัมฤทธิ์ตามประเด็นยุทธศาสตร์ ที่เกิดจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมี 4 เป้าประสงค์ ดังนี้

เป้าประสงค์ที่ 1 มีการบูรณาการทั้งระดับนโยบาย กลไก ส่งเสริมการปฏิบัติมีการเชื่อมโยงแผนระดับนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ยกระดับหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ และสร้างความร่วมมืองานด้านผู้สูงอายุระหว่างประเทศ

เป้าประสงค์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกวัย ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมผ่านเครือข่ายและกลไกในระดับพื้นที่ และคนทุกวัยมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ

เป้าประสงค์ที่ 3 ผู้สูงอายุได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิอย่างทั่วถึง ผลักดันและขับเคลื่อนมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พร้อมทั้งสร้างระบบคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทในพื้นที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์ประโยชน์อย่างทั่วถึง

เป้าประสงค์ที่ 4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อคุณภาพการให้บริการ โดยออกแบบการบริการที่ยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลาง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมที่เหมาะสม

ในอีก 20 ปี ข้างหน้าผู้สูงอายุในประเทศไทยจะมีสุขภาพที่ดี (Healthy) มีหลักประกันและความปลอดภัยในชีวิต (Security) และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (Participation) และยังเป็นอีกหนึ่งพลังในการขับเคลื่อนประเทศ

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจในชีวิต การมีความสุข การรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสัมพันธ์กับเป้าหมาย และความคาดหวังของตน รวมทั้งความพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม ภายใต้วิถีชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้ ตามแนวคิดของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization of Life Group) (The WHOQOL, 1995) เนื่องจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก เป็นมาตรฐานที่ใช้กันทั่วโลก

บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อผู้สูงอายุ

แนวคิดตามนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทย ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงได้กำหนดแนวนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย ด้านการคุ้มครอง และจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนตามท้องที่การสหประชาชาติ ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2542 เป็น “ปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ” โดยกำหนดนโยบายผู้สูงอายุไว้ 5 ด้าน เพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ จนถึงปัจจุบัน (ฐิติรัตน์ ดิศโยธิน, 2550, หน้า 29) คือ

1) นโยบายด้านสุขภาพอนามัย ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนบริการด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพ การวินิจฉัยโรคในระยะเริ่มต้น รวมทั้งการรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำในระบบบริการสาธารณสุขแบบผสมผสานเร่งรัดการเผยแพร่ความรู้สาธารณสุขมูลฐานทั้งในเมืองและชนบท

2) นโยบายด้านการศึกษา ให้มีการเร่งรัดจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ ให้มีรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

3) นโยบายด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ให้มีการส่งเสริมการมีพระราชบัญญัติประกันสังคม แก่ผู้สูงอายุในด้านรายได้ เพื่อการยังชีพ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนระบบ วิธีการที่จะทำให้ผู้สูงอายุ ยังคงมีบทบาทในการทำงานตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล

4) นโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรม ให้มีการส่งเสริมโครงสร้างครอบครัวแบบขยาย เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างอบอุ่น ของผู้สูงอายุที่มีลูกหลานคอยดูแล หรือคอยดูแลลูกหลานให้มีการรณรงค์เสริมสร้าง และปลูกฝังค่านิยมในด้านการเห็นคุณค่าของความรู้ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ที่สามารถถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ให้มีความเคารพและกตัญญูต่อบุคคลผู้สูงอายุ

5) นโยบายด้านสวัสดิการสังคม ส่งเสริมให้มีการใช้พระราชบัญญัติประกันสังคมที่มีความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ ในด้านสวัสดิการต่าง ๆ และการขยายบริการสังคมในรูปศูนย์บริการผู้สูงอายุ และหน่วยสงเคราะห์ผู้สูงอายุเคลื่อนที่ให้มากขึ้น จำกัดการสงเคราะห์ในรูปแบบสถานสงเคราะห์ไว้ให้น้อยที่สุด สำหรับเพื่อสูงอายุที่ขาดที่พึ่งพิงอย่างแท้จริงเท่านั้น และให้มีการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนให้ช่วยจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ให้เพียงพอและทั่วถึง

กล่าวโดยสรุป นโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นแนวทางทั้งการคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญ นำไปกำหนดแผนปฏิบัติการ เพื่อการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสถานการณ์ของผู้สูงอายุทั้งอัตรา การเพิ่มของประชากร ภาวะทางด้านสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ระบบการดูแลทางสังคมมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะวิกฤต และมีทุกขภาวะเพิ่มขึ้น

มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุ มาจากการประมวลและสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมและการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุ และข้อกำหนด ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสรุปเป็นพื้นฐานแนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งเป็นประเภทมาตรฐานด้านต่าง ๆ รวม 6 ด้านดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548, หน้า 29 – 32)

1. มาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

- 1.1 จัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ
 - 1.2 บริการตรวจสุขภาพที่บ้าน
 - 1.3 บริการให้ความรู้ แนะนำ การดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
 - 1.4 บริการตรวจสุขภาพประจำปี
 - 1.5 บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บเป็นรายบุคคล
 - 1.6 ออกบัตรประจำตัวให้กับผู้สูงอายุเพื่อรักษาฟรีในโรงพยาบาล
- ผู้สูงอายุมีสิทธิรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลแห่งนั้น โดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลในที่นี้หมายถึงเงินที่สถานพยาบาลเรียกเก็บในการ

รักษาพยาบาล ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2535

1.7 การบริการทางการแพทย์และการบริการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

1.8 บริการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล

1.9 การประกันสุขภาพ

1.10 บริการด้านกายภาพบำบัด

2. มาตรฐานด้านรายได้

2.1 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ

2.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน

2.3 การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน

2.4 จ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ

2.5 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

2.6 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

2.7 ให้ส่วนลดในรายการต่าง ๆ เช่น ค่าชื้อยา ค่าโดยสารรถสาธารณะ ค่าโรงแรม ภัตตาคารกิจการด้านบันเทิง และสถานที่ราชการ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ ตลอดจนค่าบริการด้านทันตกรรม

2.8 ให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม

3. มาตรฐานด้านที่พักอาศัย

3.1 บ้านพักคนชรา เป็นบริการที่พักรักษาที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายและอารมณ์ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางการเงินหรือปัญหาอื่น ๆ อันเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องแยกออกจากครอบครัว หรือผู้มีรายได้น้อย

3.2 สถานพยาบาล เป็นบริการที่พักรักษาสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรักษาพยาบาลเป็นประจำและต่อเนื่องหรือต้องการการดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด

3.3 บ้านพักคนชราที่ต้องเสียค่าบริการส่วนหนึ่ง

3.4 บริการครอบครัวอุปการะ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว หรือไร้ที่พึ่ง

3.5 การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

4. มาตรฐานด้านนันทนาการ

4.1 การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสาร แหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุรวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา จัดทัศนศึกษาด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ

4.2 ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เพื่อให้การปรึกษาแก่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว เป็นสถานที่ออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนหย่อนใจ ทำงานอดิเรก เป็นต้น

4.3 สโมสรผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุในการพักผ่อน ออกกำลังกายพบปะสังสรรค์ การรับบริการตรวจสุขภาพ การเรียนอาชีพ การเรียนภาษา การรับปรึกษาปัญหาการบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม เช่น สอนหนังสือ เล่านิทาน สอนดนตรี สอนลีลาศ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและพิการ

4.4 บริการนันทนาการ งานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์

4.5 การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกับเยาวชน คนในชุมชน กลุ่มเครือข่าย

4.6 การทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวนอกสถานที่

5. มาตรฐานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

5.1 โอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม

5.2 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือบริการสาธารณะอื่น

5.3 การส่งเสริมการจัดการศพตามประเพณี

5.4 จัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์ส่งเสริมการจ้างงานหมู่บ้านโดยมีลักษณะการให้บริการดังนี้

(1) การบริการภายในศูนย์ ได้แก่ บริการด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัดสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา เป็นต้น

(2) บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน

โดยการออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา บริการด้านสุขภาพ อนามัย และบริการด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

(3) บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบ ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าโดยการรับเข้าบ้านพักในบ้านพักฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว

5.5 บริการด้านศาสนกิจ และบริการฌาปนกิจให้คนชราที่ไม่มีญาติ

5.6 จัดฌาปนกิจสงเคราะห์

5.7 ลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็น บุพการีและไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท (ซึ่งขณะนี้กรมสรรพากร ได้ดำเนินการในส่วนดังกล่าวแล้ว)

5.8 จัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของ ผู้สูงอายุ

5.9 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง จนวาระสุดท้ายของชีวิต

5.10 รณรงค์ให้คนในครอบครัวและชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

5.11 ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ

5.12 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

5.13 บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิ และ สวัสดิการ

5.14 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

5.15 การให้คำแนะนำ ปรึกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

6. มาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน จัดตั้งและ พัฒนาบริการทางด้านสังคมในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นการ ให้บริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

6.1 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ

6.2 ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน

6.3 บริการเยี่ยมบ้าน

6.4 ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.5 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

6.6 จัดตั้งระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

6.7 จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.8 ให้ความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครผู้ดูแล

6.9 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

6.10 บริการแม่บ้าน โดยการจัดส่งแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุในการ

ทำงานบ้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายของ ทำความสะอาดบ้าน ประกอบอาหาร และการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสบายขึ้น

บริบทอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

อำเภอเมืองสกลนครตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอพรรณานิคม อำเภอนาหว้า (จังหวัดนครพนม) และอำเภอกุสุมาลย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอโพนนาแก้วและอำเภอโคกศรีสุพรรณ

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเต่างอยและอำเภอภูพาน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกุดบากและอำเภอพรรณานิคม

อำเภอเมืองสกลนคร มีพื้นที่ 1,023.4 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 194,035 คน มีความหนาแน่น 189.59 คน/ตารางกิโลเมตร

1. การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเมืองสกลนครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 16 ตำบล 169 หมู่บ้าน
ได้แก่

1.1 ตำบลธาตุเชิงชุม (เขตเทศบาลนครสกลนคร)

1.2 ตำบลขมิ้น 13 หมู่บ้าน

1.3 ตำบลจิวัดอน 16 หมู่บ้าน

1.4 ตำบลโนนหอม 11 หมู่บ้าน

1.5 ตำบลเชียงเครือ 17 หมู่บ้าน

- 1.6 ตำบลท่าแร่ 8 หมู่บ้าน
- 1.7 ตำบลม่วงลาย 8 หมู่บ้าน
- 1.8 ตำบลดงชน 10 หมู่บ้าน
- 1.9 ตำบลห้วยยาง 16 หมู่บ้าน
- 1.10 ตำบลพังขว้าง 14 หมู่บ้าน
- 1.11 ตำบลดงมะไฟ 11 หมู่บ้าน
- 1.12 ตำบลธาตุนาเวง 5 หมู่บ้าน
- 1.13 ตำบลเหล่าปอแดง 12 หมู่บ้าน
- 1.14 ตำบลหนองลาด 10 หมู่บ้าน
- 1.15 ตำบลสามโฮง 11 หมู่บ้าน
- 1.16 ตำบลโคกก่อง 8 หมู่บ้าน

2. การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเมืองสกลนครประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 17 แห่ง ได้แก่ โดยแยกเป็นเทศบาลนคร 1 แห่ง ได้แก่

2.1 เทศบาลนครสกลนคร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลธาตุเชิงชุมทั้งตำบล
เทศบาลตำบล 9 แห่ง ได้แก่

- 2.1.1 เทศบาลตำบลดงมะไฟ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลขมิ้น
- 2.1.2 เทศบาลตำบลท่าแร่ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าแร่
- 2.1.3 เทศบาลตำบลธาตุนาเวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลธาตุนาเวงทั้งตำบล
- 2.1.4 เทศบาลตำบลเชียงเคี่ยน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเชียงเคี่ยนทั้งตำบล
- 2.1.5 เทศบาลตำบลจิวัดอน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจิวัดอนทั้งตำบล
- 2.1.6 เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเหล่าปอแดงทั้งตำบล
- 2.1.7 เทศบาลตำบลหนองลาด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองลาดทั้งตำบล
- 2.1.8 เทศบาลตำบลสามโฮง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสามโฮงทั้งตำบล
- 2.1.9 เทศบาลตำบลเมืองทองท่าแร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าแร่ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลท่าแร่)

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง ได้แก่

- 2.2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลขมิ้น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลขมิ้น (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลดงมะไฟ)
- 2.2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนหอมทั้งตำบล
- 2.2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลม่วงลายทั้งตำบล
- 2.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลดงชน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงชนทั้งตำบล
- 2.2.5 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยยางทั้งตำบล
- 2.2.6 องค์การบริหารส่วนตำบลพังขว้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพังขว้างทั้งตำบล
- 2.2.7 องค์การบริหารส่วนตำบลดงมะไฟ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงมะไฟทั้งตำบล
- 2.2.8 องค์การบริหารส่วนตำบลโคกก่อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโคกก่อทั้งตำบล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เจษฎา นกน้อย, (2560) ได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา มีคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง ขณะที่คุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง โดยในภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสุขในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สะดวก และปลอดภัยแก่การใช้ชีวิต อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 39.2

ณมน ธนินธญากร, (2561) ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมผู้สูงอายุในชุมชน ตามหลักของสุขภาวะชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมด้านความหวังต่อความสำเร็จ ในการใช้ชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุดด้านจิตใจอยู่ในระดับมากโดยมีการจัดการความเครียดอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านร่างกายอยู่ในระดับมากโดยมีการปฏิบัติตนเมื่อเจ็บป่วยอยู่ในระดับมาก และ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการตั้งชมรมการออกกำลังกายโดยมีสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสม สำหรับ ผู้สูงอายุ การทำปฏินิการกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี ต่าง ๆ ของชุมชนทุกครั้งอย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน และ การส่งเสริมงานอดิเรกและจัดให้มีโครงการช่วยเหลือสังคมเท่าที่ผู้สูงอายุจะสามารถทำได้เพื่อให้ผู้สูงอายุ ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง

โกศล สอดส่อง, (2561) ได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-64 ปี สถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่/จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีบ้านพักเป็นของตนเอง จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คนและมีรายได้/เดือน 1,001-5,000บาท ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กนกอร เลิศลาภ (2561) ได้ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.55$) มีคุณภาพชีวิตในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย ($\bar{X} = 3.43$) มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ($\bar{X} = 2.52$) มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนครทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน 3) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร ที่ควรนำไปศึกษาหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร มีจำนวน 3 ด้าน คือ (1) ด้านการศึกษา (2) ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน และ (3) ด้านสวัสดิการสังคม

จิรนนท์ ปุริมาตย์ (2561) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีคุณภาพชีวิตในภาพรวมในระดับดีร้อยละ 63.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลและทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เรียงตามลำดับค่า Beta ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเข้าถึงบริการทางสุขภาพ ภาวะสุขภาพของผู้ดูแล การได้รับการสนับสนุนทางสังคม รายได้ ทัศนคติต่อการดูแลผู้สูงอายุ ระยะเวลาที่ใช้ในการดูแล และสถานภาพสมรส (0.531, 0.311, -0.305, 0.233, 0.160, 0.158, -0.118 และ 0.084) โดยสามารถรวมทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้ร้อยละ 58.1 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการทางสังคมในจังหวัดจันทบุรี ควรส่งเสริมการสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ การเข้าถึงบริการสุขภาพ และสนับสนุนให้ผู้ดูแล

มีรายได้ที่เพียงพอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้ดีขึ้น

กัญเกียรติ ก้อนแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร การวิจัยเชิงพยากรณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านและศึกษาปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ($Mean=90.95$, $S.D.=13.084$) และปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน มี 6 ปัจจัย ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ($B=1.011$) สิ่งแวดล้อม ($B=1.494$) การทำกิจกรรมทางศาสนา ($B=0.669$) อายุ ($B=-0.194$) การมีส่วนร่วมทางสังคม ($B=0.639$) และลักษณะครอบครัว ($B=6.536$) ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านได้ ร้อยละ 59.4 ($R^2=0.594$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นัสมล บุตรวิเศษ (2563) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสร้าง สมการพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($Mean=4.03$, $S.D.=0.86$) ระดับคุณภาพชีวิตรายด้าน อยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความแข็งแรงของร่างกาย การมีสมาธิในการทำงาน ความพึงพอใจที่ได้ผูกมิตรกับคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ภาพรวม ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้าน ร่างกาย ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ

อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) ได้ทำการศึกษาการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี (2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง คุณภาพชีวิต

ของผู้สูงอายุ ด้านสภาพร่างกายที่ดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

เนตรนภา กาบมณี (2564) ได้ทำการศึกษา การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.05$ ได้แก่ 1) รายได้ 2) การมีโรคประจำตัว 3) ด้านสุขภาพร่างกาย 4) ด้านสุขภาพจิต 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ ดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความยั่งยืน

จิรัชดา คำสีเขียว นุตติยา วีระวัณชัย และ สุวรรณ ภัทรเบญจพล (2565) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณสองในสามเป็นหญิง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยตอนต้นและวัยตอนกลาง ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มสมรส (ร้อยละ 50.3) และหม้ายหรือหย่าร้าง (ร้อยละ 46.3) มีส่วนน้อยที่เป็นโสด และกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจบชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 96.9) ประมาณสองในสามไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 63.9) และประมาณหนึ่งในสี่ของผู้สูงอายุทำเกษตรกรรม (ร้อยละ 24.7) ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดได้รับสวัสดิการจากภาครัฐในส่วนของเบี้ยยังชีพ (ร้อยละ 95.7) คุณภาพชีวิตในภาพรวมทุกด้านของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน พบว่าผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการรับรู้ 2) ความเป็นตัวของตัวเอง 3) กิจกรรมในอดีต ปัจจุบันและอนาคต 4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 5) การตายและความตาย เว้นแต่คุณภาพชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดเพียงด้านเดียว ที่จัดอยู่ในระดับดี ส่วนผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตรวมทุกด้าน จำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น วัยของ

ผู้สูงอายุ ภาวะสุขภาพ และ ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต เช่นเดียวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ เช่น ผู้สูงอายุกลุ่มคนโสดมีคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำกว่ากลุ่มสมรสและกลุ่มหม้ายหรือหย่าร้าง ในขณะที่ผู้สูงอายุกลุ่มที่พักอาศัยกับครอบครัวมีคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่อยู่ตามลำพัง เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านการเงิน พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอ หรือประกอบอาชีพได้เองมีคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่รายได้ไม่เพียงพอหรือไม่ได้ประกอบอาชีพตามลำดับ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้วางนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพหรือมีข้อจำกัดด้านการเงิน การเตรียมผู้สูงอายุให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพทั้งกายใจและสังคมเป็นเรื่องสำคัญ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพ ในการประกอบอาชีพตามความสนใจและความพร้อมช่วยให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองด้านการเงินได้ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบครัวและชุมชนช่วยทำให้เกิดแรงสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทย

ปิยพร ประสมทรัพย์ และ โชติ บดีรัฐ (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา คือ 1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้สูงอายุของที่มี สถานภาพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันทุกด้าน 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้ 4 แนวทาง ดังนี้ (1) การวางแผนปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุและครอบครัว (2) การกำหนดมาตรการ แผนงานและนโยบาย เพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในครอบครัวของผู้สูงอายุ (3) การสร้างเครือข่ายการดูแลภายในชุมชน ผ่านการประสานความร่วมมือกับกลุ่ม อสม. ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน และ(4) การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ผ่านการดูแลการบริการอย่างต่อเนื่องโดยการผสมผสานแบบองค์รวม

งานวิจัยต่างประเทศ

Lang, Rieckmann and Baltes (2000, p. 158) ได้ศึกษาว่าปัจจัยใดที่ทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ยืนยาว ระหว่างการเลือกบริโภค รายได้ การมองโลกในแง่ดี และกิจกรรมประจำวัน โดยอาศัยข้อมูลจากผู้สูงอายุแห่งเบอร์ลิน ในระยะเวลา 4 ปี เปรียบเทียบกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่อายุยืนและอายุสั้น พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุยืนยาวมักจะมีโอกาสดังต่อไปนี้ มีเวลาส่วนใหญ่อยู่กับสมาชิกในครอบครัว ลดการทำกิจกรรมที่หนักเกินกำลัง มีโอกาสนอนกลางวันอย่างเต็มที่และใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย

Reschovsky and Newman (2000, p. 321) ได้ศึกษาการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นคนเร่ร่อนและศึกษาครอบคลุมปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ การวิจัยนี้ทำให้สามารถพิจารณา กิจกรรมที่จำเป็นในที่อยู่อาศัย การแก้ปัญหาการอุปโภคที่จำเป็น กลุ่มผู้สูงอายุนี้ ไม่ต้องการที่จะอยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์คนชราเพราะอยากอยู่อย่างอิสระ แต่ก็ยังต้องการที่จะได้รับเงินสนับสนุนและเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมากกว่า

Tryon (2000, p. 243) ได้ทำการศึกษาการสำรวจภูมิความรู้ เจตคติและความเชื่อของหน่วยงานผู้จัดบริการด้านการพยาบาลฉุกเฉินให้กับผู้สูงอายุในเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ประสบเหตุถูกทำร้ายหรือถูกทารุณและการพิจารณาด้านการร่วมมือกัน ปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของพยาบาลในท้องฉุกเฉินที่มีต่อผู้สูงอายุและระดับศักยภาพของตนเองในการวิเคราะห์สถานการณ์ ที่มีผู้สูงอายุประสบเหตุถูกทำร้ายหรือถูกทารุณ และทำการประเมินระดับความพึงพอใจของพยาบาลในการทำงานด้านบริการสังคมที่ทำงานในท้องฉุกเฉินของโรงพยาบาล 4 แห่ง ในเมืองออเรนจ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 41 คน ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะของการติดต่อของผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะมีอิทธิพลต่อเจตคติของของพยาบาลที่มีต่อผู้สูงอายุ พยาบาลมีความเห็นว่าผู้สูงอายุไม่สามารถดูแลตัวเองได้ และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มตัวอย่างของพยาบาลผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้พบกับผู้สูงอายุที่ประสบเหตุถูกทำร้ายหรือถูกทำทารุณ กล่าวว่า พวกเขามีความพึงพอใจที่จะทำงานตลอดจนการให้ความร่วมมือกับนักสวัสดิการสังคม และยัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างของพยาบาลผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งทำงานในท้องฉุกเฉินด้วยจำนวนเวลาการทำงานที่นานกว่าคนอื่นนั้นมีแนวโน้มสูงว่าน่าจะวินิจฉัยอาการเจ็บป่วย

ของผู้สูงอายุไปในลักษณะปกติทั่วไปมากกว่า

Zodikoff (2005, p. 197) ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างต่างประเทศ และมีความเห็นต่อการให้บริการทางสังคมที่ตรงกัน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่สมรสกัน 30 คู่ มาศึกษาอิทธิพลของการให้บริการทางสังคมที่มีต่อกลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าว โดยศึกษาความพอใจ 7 ลักษณะในการให้บริการทางสังคม จากการศึกษาดังกล่าว พบว่า กลุ่มหญิงสูงอายุสามารถอดทนรอการให้บริการได้มากกว่าชายสูงอายุ กลุ่มชายสูงอายุพอใจในการให้บริการอย่างที่เป็นกันเองมากกว่ากลุ่มหญิงสูงอายุ และในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังพบอีกว่าเมื่อให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ให้บริการทางสังคมด้วยตนเอง ผู้สูงอายุหญิงจะมีความมั่นใจในระบบการให้บริการมากกว่าชาย ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุชาย จะมีท่าทีที่ตื่นกลัวและกังวลมากกว่าเพศหญิงในการทำงานให้บริการต่าง ๆ

Thomopoulou, I., Thomopoulou, D., and Koutsouki, D. (2010) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และความโดดเดี่ยวหรือความเหงาของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความแตกต่างในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกตามช่วงของอายุ และเพื่อศึกษาความโดดเดี่ยวหรือความเหงาของผู้สูงอายุจำแนกตามช่วงของอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุชาวกรีก จำนวน 180 คน ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปี ถึง 93 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน แบบวัดคุณภาพชีวิตซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านครอบครัว โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตดังกล่าวมีมาตรวัดเป็น 6 ระดับตั้งแต่สำคัญน้อยที่สุดจนถึงสำคัญมากที่สุด โดยอยู่บนฐานแนวคิดของลิเกิร์ต โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตมีค่าความเชื่อมั่นรายด้านตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคตั้งแต่ 0.749-0.881 ส่วนแบบวัดความโดดเดี่ยวหรือความเหงามีมาตรวัดเป็น 4 ระดับตั้งแต่ตลอดเวลา จนถึงไม่เคยเกิดขึ้นตามแนวคิดของลิเกิร์ต มีค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคเท่ากับ 0.8 ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 120 คน และเป็นเพศหญิง 60 คน สามารถจำแนกเป็นช่วงอายุผู้สูงอายุได้เป็นอายุ 60-74 ปี จำนวน 100 คน และช่วงอายุตั้งแต่ 75 ปี ขึ้นไป จำนวน 80 คน สถานภาพสมรสจำนวน 118 คน หย่าร้าง 9 คน และเป็นม่าย 53 คน 2) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพศชายสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง 3) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-74 ปี สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป 4) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสมรสสูงกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้าง แต่ผู้สูงอายุที่หย่า

ร่างมีระดับคุณภาพชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสถานภาพเป็นม่าย 5) ระดับความโดดเดี่ยวหรือความเหงาของผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย 6) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสซึ่งมีการติดต่อลูกหลานจะมีความโดดเดี่ยวหรือความเหงาน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหย่าร้างและผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นม่าย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีสถานภาพเป็นม่ายจะมีเจ็บปวดทางจิตใจในเรื่องความโดดเดี่ยวหรือเหงาจากการสูญเสียคนที่รักอย่างเห็นได้ชัด

Chen, J., Murayama, S., and Kamibepu, K. (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุของคนที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 356 คน ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจผู้สูงอายุเพศชาย ได้แก่ อายุ การไม่เจ็บไข้ได้ป่วย การมีสถานะทางการเงินที่ดี การไม่ขัดแย้งกับผู้อื่น การมีลูกหลานเป็นเพื่อน และประสิทธิภาพของตนเอง ในขณะที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเพศหญิง ได้แก่ การไม่เจ็บไข้ได้ป่วย การไม่ขัดแย้งกับผู้อื่น การมีบทบาทในสังคม การทำกิจกรรมส่วนตัว และกิจกรรมกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย และเชิงจิตวิสัยหลายประการ จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีดังนี้คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพสมรส 5) อาชีพ และ 6) รายได้ต่อเดือน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methods Research ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 16,220 คน (ฝ่ายทะเบียนและบัตร ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองสกลนคร, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 390 คน การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973, p. 127 อ้างถึงใน สมเกียรติ เกียรติเจริญ, 2552, หน้า 66) โดยมีวิธีการคำนวณจากสูตร ดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

แทนค่า N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ศึกษา

e = ค่าความคาดเคลื่อนของตัวอย่างไม่เกินร้อยละ .05

n = จำนวนขนาดตัวอย่างที่กำหนดได้
จะได้

$$n = \frac{16,220}{1 + 16,220 (0.05)^2}$$

$$= 390.37$$

$$n \approx 390$$

ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามสูตรการคำนวณและตัวอย่างที่ได้สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน

3. การสุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การคำนวณและตัวอย่างที่ได้สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมากขึ้นตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบล แล้วทำการจับสลากรายชื่อทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลจนครบจำนวนตามที่กำหนด ผู้วิจัยสามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล ได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตำบล		ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.	ตำบลหนองลาด	587	14
2.	ตำบลขมิ้น	1,610	39
3.	ตำบลฮางโฮง	758	18
4.	ตำบลเชียงเครือ	1,497	36
5.	ตำบลท่าแร่	1,046	25
6.	ตำบลโคกก่อง	403	10
7.	ตำบลม่วงลาย	437	10
8.	ตำบลดงชน	457	11
9.	ตำบลเหล่าปอแดง	731	18

ตาราง 1 (ต่อ)

ตำบล		ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
10.	ตำบลโนนหอม	632	15
11.	ตำบลจันทอน	740	18
12.	ตำบลดงมะไฟ	721	17
13.	ตำบลห้วยยาง	1,105	27
14.	ตำบลพังขว้าง	1,394	34
15.	ตำบลธาตุนาเวง	225	5
16.	ธาตุเชิงชุม	3,877	93
รวม		16,220	390

ที่มา : ฝ่ายทะเบียนและบัตร ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองสกลนคร (2565)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อันประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด คะแนนในการตอบแบบสอบถามออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัย
กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด คะแนนในการตอบแบบสอบถามออกเป็น 5 ระดับ
ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ลักษณะแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น
แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

วิธีการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์เฉพาะ และ
งานวิจัยเกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบวิธีวิจัย เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของ
แบบสอบถาม และข้อคำถาม

2. สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยนำ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคล ของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ 2) คุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มากำหนดเป็นตัวแปรตาม

3. กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของข้อคำถามโดยการสังเคราะห์

3.1 ทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PEST Analysis) ทฤษฎี
PEST Analysis ของ Thomas L. Wheelen and J. David Hunger (2002, p. 11) ออกมาเป็น
ข้อคำถามวัดระดับเกี่ยวกับความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

3.2 แนวคิดของทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World
Health Organization of Life Group) (The WHOQOL, 1995) ออกมาเป็นข้อคำถามวัดระดับ
เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจ
แก้ไขเนื้อหา และความถูกต้อง

5. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ กระทำโดยนำ
แบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร ดังนี้
(พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item congruency)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยที่ ค่า +1 หมายถึงข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน, ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้ และค่า -1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ส่วนข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น ข้อคำถามทุกข้อ จึงผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านที่ได้ตรวจสอบและเห็นว่ามี ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้านและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ดังมีรายชื่อต่อไปนี้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาศิต ชานุชิตปรีชา ตำแหน่ง รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

5.2 รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

5.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น กรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

5.4 ท้องถิ่นอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

5.5 ปลัดอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 ชุด คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลใกล้เคียง คือผู้สูงอายุในเขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

7. นำข้อคำถามจากแบบสอบถามตอนที่ 2-3 ที่ได้มาวิเคราะห์หาอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) คัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป ค่าวิกฤตของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สันที่ระดับนัยสำคัญ .05 จากสูตรต่อไปนี้ ((Ferguson, 1981 อ้างถึงใน รัชชิตา. เพิ่มศิริ, 2562)

$$p = \frac{R_U + R_L}{2f}$$

$$r = \frac{R_U - R_L}{f}$$

เมื่อ p หมายถึง ค่าความยากง่าย

r หมายถึง ค่าอำนาจจำแนก

R_U หมายถึง จำนวนผู้ที่ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L หมายถึง จำนวนผู้ที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

f หมายถึง จำนวนผู้ที่เข้าสอบในกลุ่มสูง

ซึ่งแบบสอบถามได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่างในข้อคำถาม ดังนี้

1) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามภาพรวมทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง

0.363–.896

2) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเห็นของผู้สูงอายุในเขต

อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อยู่ระหว่าง

0.368–.896

3) ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอ

เมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อยู่ระหว่าง .363–.871

8. นำข้อคำถามจากแบบสอบถามตอนที่ 2–3 มาหาค่าความเชื่อมั่น

(Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ด้วยวิธีการของ Cronbach ทั้งนี้ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ต้องมากกว่า 0.70 จึงจะถือว่าแบบสอบถามนั้นใช้ได้ โดยมีสูตร ดังนี้ (Cronbach, 1990, pp. 202–204)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม

k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนแต่ละข้อของแบบสอบถาม

s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคน

$$s^2 = \frac{n(\sum X^2) - (\sum X)^2}{n(n-1)}$$

โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

- 1) แบบสอบถามภาพรวมทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น .944
- 2) แบบสอบถามความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตอบปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ได้ค่าความเชื่อมั่น .883
- 3) แบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ค่าความเชื่อมั่น .929

9. นำแบบสอบถามดังกล่าว ที่ผ่านการทดลองใช้ และหาค่าความเชื่อมั่น มาทำการปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงนายกอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็น ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 390 คน
2. ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน ในตำบลต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม
4. ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม
2. ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (Coding form)
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1
ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ แบบสอบถามตอนที่ 2 ความเห็นของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ลักษณะของ
แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก
ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard deviation) ของคำถามเป็นรายข้อและรายด้าน โดยผู้วิจัยกำหนด
เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ Best (1993 อ้างถึงใน สีน พันธ์พิณิจ, 2554,
หน้า 155) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกในระดับ
มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกในระดับ
ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกในระดับน้อย
น้อยที่สุด

3.3 การวิเคราะห์ แบบสอบถามตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน
เขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
ของคำถามเป็นรายข้อและรายด้าน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตาม
แนวคิดของ Best (1993 อ้างถึงใน สีน พันธ์พิณิจ, 2554, หน้า 155) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อยที่สุด

3.4 การทดสอบสมมติฐาน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่า t ชนิด One Sample t-test และ F-test ชนิดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

3.5 การทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.6 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้สถิติเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและใช้ค่าดัชนี IOC (Index of Item – objective congruence) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
3. การวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตาม

คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

5.1 ในเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity คือ การมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระซึ่งการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูงมาก อาจส่งผลให้สมการตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรตามมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้น จึงต้องตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อให้แน่ใจว่าตัวแปรอิสระสามารถคงอยู่ในสมการตัวแบบได้ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยมีสูตรดังนี้ (ภัทรพร เกษสังข์, 2549, หน้า 168)

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(N \sum x^2 - (\sum x)^2)(N \sum y^2 - (\sum y)^2)}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

N แทน จำนวนข้อมูลของชุดที่ 1 หรือ 2

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ 1

$\sum y$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ 2

$\sum xy$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนนแต่ละคู่ของชุดที่ 1 และ

ชุดที่ 2

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของคะแนน

ชุดที่ 1

$\sum y^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของคะแนน
ชุดที่ 2

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ 1 ยกกำลังสอง

$(\sum y)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ 2 ยกกำลังสอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0 แสดงว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยทิศทางของความสัมพันธ์พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปในทางบวกแสดงว่าค่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันถ้าเป็นไปในทิศทางลบแสดงว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์กันในทางตรงกันข้ามหรือผกผันกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ค่า r เป็นลบ แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้า X เพิ่ม Y จะลด แต่ถ้า X ลด Y จะเพิ่ม
 2. ค่า r เป็นบวก แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้า X เพิ่ม Y จะเพิ่ม แต่ถ้า X ลด Y จะลดด้วย
 3. ค่า r มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายถึง X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันมาก
 4. ค่า r เข้าใกล้ 1 หมายถึง X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามมีความสัมพันธ์กันมาก
 5. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กัน
 6. ถ้า r มีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะพิจารณาจากค่า Sig. (2-tailed) หากค่า Sig. (2-tailed) มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรสองตัวมีความสัมพันธ์กันในทางตรงกันข้าม หากค่า Sig. (2-tailed) มีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรสองตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน หลังจากนั้นจึงจะทำการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้ (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553, หน้า 376-377)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.91-1.00 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.71–0.90 แสดงว่า
มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.31–0.70 แสดงว่า
มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.01–0.30 แสดงว่า
มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0 แสดงว่ามีความสัมพันธ์
เชิงเส้นตรง

5.2 การศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม
ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple
Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร ตัวแปรหนึ่งเรียกว่าตัวแปรต้นหรือ
ตัวแปรอิสระ (Independent variable) แทนด้วย X อีกตัวแปรหนึ่งเรียกว่าตัวแปรตาม
(Dependent variable) แทนด้วย Y เป็นการดูความสัมพันธ์ว่าถ้า ตัวแปรอิสระเปลี่ยนไป
แล้วตัวแปรตามเปลี่ยนไปด้วยหรือไม่ ซึ่งสองตัวแปรนั้นจะต้องเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ
การวิเคราะห์การถดถอยสามารถเขียนรูปแบบความสัมพันธ์ของสองตัวแปรได้ในรูปของ
สมการการถดถอย ซึ่งสามารถพยากรณ์ค่าได้ในอนาคตหรือสามารถดูแนวโน้มของ
ตัวแปรตามได้ เมื่อเราราค่าตัวแปรอิสระ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2557, หน้า 57)

การวิเคราะห์การถดถอยเมื่อมีตัวแปรอิสระหนึ่งตัวแปรและ
ตัวแปรตามหนึ่งตัวแปร แต่ถ้าหากตัวแปรตามหนึ่งตัวแปรกับตัวแปรอิสระมากกว่า
หนึ่งตัวแปร จะเรียกว่าการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)
การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย เขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta X_i + \varepsilon_i$$

เมื่อ β_0 แทนระยะตัดแกน y (y-intercept)

β แทนความชันของเส้นถดถอย (slope)

$$\hat{y}_i = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta} x_i \quad \text{หรือจะได้ว่า}$$

$$\hat{Y}_i = b_0 + bX_i$$

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยจะหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับเป็ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยถ้าพบว่ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านใดที่อยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมผู้วิจัยจะนำมาหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย

1. นางสาวดี ตระกูลศรีสุรย์
2. นายทองหลาย พรหมพิลาต
3. นายชัยณรงค์ อ่างคำ
4. นางชลนารถ ชัยเสนา
5. นายบัวโล วงศ์เครือสอน
6. ตัวแทนผู้สูงอายุคนที่ 1
7. ตัวแทนผู้สูงอายุคนที่ 2
8. ตัวแทนผู้สูงอายุคนที่ 3
9. ตัวแทนผู้สูงอายุคนที่ 4
10. ตัวแทนผู้สูงอายุคนที่ 5

เมื่อได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จัดกลุ่มประเด็นนำเสนอเชิงพรรณนาเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้อันดับการวิเคราะห์ข้อมูล ไว้ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบแบบที (t-test)
ANOVA	แทน	การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of covariance)
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบแบบเอฟ (F-test)
df	แทน	ค่าองศาแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
F	แทน	ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (sum of Square)
MS	แทน	ความแปรปรวน (mean of sum of Square)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ
R^{2Adj}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์

β	แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวพยากรณ์
PA	แทน ผลรวมของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
F_1	แทน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
F_2	แทน ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม
F_3	แทน ปัจจัยด้านการเมือง
F_4	แทน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี
QL	แทน ผลรวมของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
QL ₁	แทน ด้านร่างกาย
QL ₂	แทน ด้านจิตใจ
QL ₃	แทน ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม
QL ₄	แทน ด้านสภาพแวดล้อม
P-Value	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ/ค่าความน่าจะเป็น
Sig.	แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน แยกออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

สำหรับรายละเอียดในแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 390 คน อันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

(n=390)		
คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	148	37.95
- หญิง	242	62.05
2. อายุ		
- 60-70 ปี	199	51.02
- 71-80 ปี	154	39.49
- 81 ปีขึ้นไป	37	9.49
3. สถานภาพสมรส		
- โสด	76	19.48
- สมรส	207	53.08
- หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	107	27.44
4. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	272	69.74
- มัธยมศึกษาตอนต้น	45	11.54
- มัธยมศึกษาตอนปลาย, หรือปวช.	20	5.14
- อนุปริญญา, ปวส.	7	1.79
- ปริญญาตรีขึ้นไป	46	11.79

ตาราง 2 (ต่อ)

(n=390)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
5. อาชีพ		
- ค้าขาย	51	13.08
- เกษตรกร	110	28.21
- ข้าราชการบำนาญ	39	10.00
- รับจ้างทั่วไป	32	8.20
- อาชีพอื่น	158	40.51
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน 5,000 บาท	245	62.82
- 5,001-10,000 บาท	83	21.28
- 10,001-15,000 บาท	19	4.87
- มากกว่า 15,000 บาท	43	11.03

ตาราง 2 (ต่อ)

(n=390)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
7. ตำบลที่อาศัยอยู่		
- ตำบลหนองลาด	14	3.59
- ตำบลขมิ้น	39	10.00
- ตำบลยางโหลง	18	4.62
- ตำบลเชียงเครือ	36	9.23
- ตำบลท่าแร่	25	6.41
- ตำบลโคกก่อง	10	2.56
- ตำบลม่วงลาย	10	2.56
- ตำบลดงชน	11	2.82
- ตำบลเหล่าปอแดง	18	4.62
- ตำบลโนนหอม	15	3.85
- ตำบลจั่วคอน	18	4.62
- ตำบลดงมะไฟ	17	4.36
- ตำบลห้วยยาง	27	6.92
- ตำบลพังขว้าง	34	8.72
- ตำบลธาตุนาเว	5	1.28
- ตำบลธาตุเชิงชุม	93	23.85
รวม	390	100.00

จากตาราง 2 พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 390 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 62.05 มีอายุระหว่าง 60-70 ปี จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 51.02 มีสถานภาพสมรส จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 53.08 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 69.74 ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 40.51 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 62.82 อาศัยอยู่ในตำบลธาตุเชิงชุม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.85

**ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก**

ผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก รายละเอียดดังตาราง 3-7

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
โดยรวม และรายด้าน

(n=390)

ด้านที่	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	3.78	0.55	มาก
2	ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.34	0.46	ปานกลาง
3	ปัจจัยด้านการเมือง	3.55	0.55	มาก
4	ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	3.51	0.59	มาก
ภาพรวม		3.53	0.34	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)
เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.78$)
รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.55$) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.51$)
ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.34$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	3.66	0.81	มาก
2	นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	3.88	0.94	มาก
3	ระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	3.79	0.77	มาก
ภาพรวม		3.78	0.55	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมาคือ ระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.79$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.66$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ค่านิยมและทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ ด้านได้รับการเคารพยกย่องส่งผลต่อคุณภาพ ชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.36	0.61	ปานกลาง
2	สภาพการสนับสนุนจากครอบครัวส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	2.65	1.17	ปานกลาง
3	การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของท่านมากน้อยเพียงใด	3.57	0.80	มาก
4	เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.77	0.86	มาก
ภาพรวม		3.34	0.46	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ
เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
ชุมชนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมาคือ การเข้าถึง
การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ
ท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สภาพการสนับสนุนจาก
ครอบครัวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 2.65$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
ปัจจัยด้านการเมือง รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมวางแผนนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.57	0.72	มาก
2	นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดหรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.48	0.93	ปานกลาง
3	การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.60	0.83	มาก
ภาพรวม		3.55	0.55	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.60$) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในการ

ประชุมประชาคมวางแผนนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.57$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดหรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.48$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านเทคโนโลยี รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.50	0.88	ปานกลาง
2	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.33	0.95	ปานกลาง
3	เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเองได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังธนาคาร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	3.70	0.90	มาก
ภาพรวม		3.51	0.59	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเอง

ได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังธนาคาร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.70$) รองลงมาคือ เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.50$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.33$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร รายละเอียดดังตาราง 8-12

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยรวม และรายด้าน

(n=390)

ด้านที่	คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านร่างกาย	3.62	0.59	มาก
2	ด้านจิตใจ	3.00	0.76	ปานกลาง
3	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.56	0.67	มาก
4	ด้านสภาพแวดล้อม	3.78	0.47	มาก
ภาพรวม		3.49	0.45	มาก

จากตาราง 8 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=3.78$) รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ($\bar{X}=3.62$) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}=3.56$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X}=3.00$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านร่างกาย รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ท่านมีการออกกำลังกายเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	3.49	0.86	ปานกลาง
2	ท่านสามารถทำงานบ้าน ยกของที่มีน้ำหนักเบาได้เป็นอย่างดี	3.49	0.88	ปานกลาง
3	ท่านสามารถใช้สายตาในการมองเห็นได้เป็นอย่างดี	3.88	0.95	มาก
4	ท่านสามารถฟังเสียง พูดคุยกับคนรอบข้างได้อย่างปกติ	3.68	1.03	มาก
5	ท่านสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องการผู้ดูแล	3.57	0.84	มาก
ภาพรวม		3.62	0.59	มาก

จากตาราง 9 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านสามารถใช้สายตาในการมองเห็นได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือ ท่านสามารถฟังเสียง พูดคุยกับคนรอบข้างได้อย่างปกติ ($\bar{X}=3.68$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านสามารถทำงานบ้าน ยกของที่มีน้ำหนักเบาได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.49$)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจในชีวิตผู้สูงอายุ	2.82	1.21	ปานกลาง
2	ท่านมีความสุขในการอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว	3.12	1.04	ปานกลาง
3	ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวได้	3.37	0.99	ปานกลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4	ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่จดจำของคนในชุมชน	3.16	0.94	ปานกลาง
5	ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ	2.54	1.15	ปานกลาง
ภาพรวม		3.00	0.76	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายใน ครอบครัวได้ ($\bar{X}=3.37$) รองลงมาคือ ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่จดจำของคนในชุมชน ($\bar{X}=3.16$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ ($\bar{X}=2.54$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ท่านมีคนให้กำลังใจอยู่เสมอเมื่อรู้สึกท้อแท้	3.51	1.09	มาก
2	ท่านมีแรงต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีเมื่อได้กำลังใจจากคนใกล้ชิด	3.18	1.21	ปานกลาง
3	ท่านมีญาติหรือเพื่อนสนิทที่พึ่งพาได้อยู่เสมอ	3.71	0.88	มาก
4	ท่านมักให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ	3.16	0.70	ปานกลาง
5	ท่านได้รับการเยี่ยมเยียนจากคนที่รู้จักอยู่เสมอ	4.23	0.74	มาก
ภาพรวม		3.56	0.67	ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านได้รับการเยี่ยมเยียนจากคนที่รู้จักอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.23$) รองลงมาคือ ท่านมีญาติหรือเพื่อนสนิทที่พึ่งพาได้อยู่เสมอ ($\bar{X}=3.71$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมักให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ($\bar{X}=3.16$)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านสภาพแวดล้อม รายข้อ

(n=390)

ข้อที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจเมื่ออยู่บ้าน	3.77	0.86	มาก
2	ท่านมีครอบครัวที่อบอุ่น รักใครกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี	3.60	0.83	มาก
3	เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	4.20	0.77	มาก
4	ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย	3.78	0.86	มาก
5	ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน	3.57	0.84	มาก
ภาพรวม		3.78	0.47	มาก

จากตาราง 12 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ($\bar{X}=4.20$) รองลงมาคือ ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย ($\bar{X}=3.78$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน ($\bar{X}=3.57$)

**ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะ
ส่วนบุคคล**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบ
แบบสอบถาม อันประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้
เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ รายละเอียดดังตาราง 13-19

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ

(n=390)

คุณภาพชีวิต		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)		t	Sig.
		ชาย (148 คน)	หญิง (242 คน)		
1	ด้านร่างกาย	3.62	0.59	.544	.587
2	ด้านจิตใจ	3.00	0.76	.307	.759
3	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.56	0.67	1.192	.234
4	ด้านสภาพแวดล้อม	3.78	0.47	.334	.738
รวม		3.49	0.45	.830	.407

จากตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วน
บุคคลด้านเพศ โดยใช้ค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุก
ด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ

(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	.087	2	.043	.122	.885
	ภายในกลุ่ม	137.936	387	.356		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.633	2	1.316	2.280	.104
	ภายในกลุ่ม	223.447	387	.577		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	.211	2	.106	.236	.790
	ภายในกลุ่ม	173.259	387	.448		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	.333	2	.166	.756	.470
	ภายในกลุ่ม	85.195	387	.220		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.034	2	.017	.082	.921
	ภายในกลุ่ม	80.490	387	.208		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้าน
สถานภาพสมรส

(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	.949	2	.474	1.339	.263
	ภายในกลุ่ม	137.074	387	.354		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	.117	2	.059	.101	.904
	ภายในกลุ่ม	225.962	387	.584		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	1.398	2	.699	1.572	.209
	ภายในกลุ่ม	172.073	387	.445		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	.955	2	.477	2.185	.114
	ภายในกลุ่ม	84.573	387	.219		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.622	2	.311	1.506	.223
	ภายในกลุ่ม	79.902	387	.206		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นั้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับ
การศึกษา

(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	1.753	4	.438	1.238	.294
	ภายในกลุ่ม	136.270	385	.354		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	.734	4	.184	.314	.869
	ภายในกลุ่ม	225.345	385	.585		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	1.637	4	.409	.917	.454
	ภายในกลุ่ม	171.833	385	.446		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	.956	4	.239	1.088	.362
	ภายในกลุ่ม	84.573	385	.220		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.461	4	.115	.555	.696
	ภายในกลุ่ม	80.062	385	.208		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นั้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ
(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	.930	4	.232	.653	.625
	ภายในกลุ่ม	137.093	385	.356		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	1.268	4	.317	.543	.704
	ภายในกลุ่ม	224.812	385	.584		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	2.519	4	.630	1.418	.227
	ภายในกลุ่ม	170.951	385	.444		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	.026	4	.007	.029	.998
	ภายในกลุ่ม	85.502	385	.222		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.524	4	.131	.630	.641
	ภายในกลุ่ม	80.000	385	.208		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้
เฉลี่ยต่อเดือน

(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	1.404	3	.468	1.322	.267
	ภายในกลุ่ม	136.619	386	.354		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	3.462	3	1.154	2.001	.113
	ภายในกลุ่ม	222.617	386	.577		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	.833	3	.278	.621	.602
	ภายในกลุ่ม	172.637	386	.447		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	.172	3	.057	.260	.854
	ภายในกลุ่ม	85.356	386	.221		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.399	3	.133	.640	.590
	ภายในกลุ่ม	80.125	386	.208		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นั้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านตำบลที่
อาศัยอยู่

(n=390)

คุณภาพชีวิต	แหล่งความ แปรปรวน	F	Df	MS	F	Sig.
ด้านร่างกาย	ระหว่างกลุ่ม	3.985	15	.266	.741	.742
	ภายในกลุ่ม	134.038	374	.358		
	รวม	138.023	389			
ด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	6.999	15	.467	.797	.682
	ภายในกลุ่ม	219.080	374	.586		
	รวม	226.080	389			
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	7.729	15	.515	1.163	.299
	ภายในกลุ่ม	165.741	374	.443		
	รวม	173.470	389			
ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	4.107	15	.274	1.258	.227
	ภายในกลุ่ม	81.422	374	.218		
	รวม	85.528	389			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.205	15	.214	1.033	.420
	ภายในกลุ่ม	77.319	374	.207		
	รวม	80.524	389			

จากตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านตำบลที่อาศัยอยู่ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้นทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร รายละเอียดดังตาราง 20-21

ในเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษา เพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity คือ การมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูงมาก อาจส่งผลให้สมการตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรตามมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้น จึงต้องตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อให้แน่ใจว่า ตัวแปรอิสระสามารถคงอยู่ในสมการตัวแบบได้ โดยกำหนด ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะพิจารณาจากค่า Sig. (2-tailed) หากค่า Sig. (2-tailed) มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรสองตัวมีความสัมพันธ์กัน ในทางตรงกันข้าม หากค่า Sig. (2-tailed) มีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรสองตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน หลังจากนั้นจึงจะทำการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้ (อโนทัย ตรีวานิช, 2552, หน้า 56)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.91 – 1.00 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.71-0.90 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.31-0.70 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.01-0.30 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0 แสดงว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร รายละเอียดดังตาราง 20

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกกับ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตัวแปร	F ₁	F ₂	F ₃	F ₄	PA	QL ₁	QL ₂	QL ₃	QL ₄	QL
Mean	3.78	3.34	3.55	3.51	3.53	3.62	3.00	3.56	3.78	3.49
S.D.	0.55	0.46	0.55	0.59	0.34	0.59	0.76	0.67	0.47	0.45
F ₁	1	.134**	.173**	.598**	.666**	.761**	.639**	.418**	.540**	.744**
F ₂		1	.525**	.133**	.667**	.139**	.193**	.150**	.197**	.198**
F ₃			1	.197**	.710**	.186**	.230**	.188**	.227**	.245**
F ₄				1	.697**	.722**	.715**	.796**	.437**	.749**
F					1	.643**	.676**	.565**	.501**	.730**
QL ₁						1	.745**	.550**	.380**	.714**
QL ₂							1	.648**	.425**	.732**
QL ₃								1	.469**	.768**
QL ₄									1	.609**
QL										1

จากตาราง 20 พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม (PA) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม (QL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.730$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม (QL) กับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (F₁) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.744$)
2. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (F₂) มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.198$)

3. ปัจจัยด้านการเมือง (F_3) มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.245$)

4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (F_4) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.749$)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม (F) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม (QL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=.730$) ซึ่งตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่อยู่ในเกณฑ์ข้อจำกัดหรือต่ำกว่า 0.80 (Stevens, 2002, p. 189) ไม่ทำให้เกิดปัญหาภาวะพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อผลสรุปในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และไม่ส่งผลให้สมการตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปร ขณะเดียวกันตัวแปรอิสระไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF (Variance inflation factor) ไม่เกิน 10 และค่า Tolerance เข้าใกล้ 1

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แสดงรายละเอียดดังตาราง 21

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Stderror	(β)	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	.476	.172		2.764	.006		
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (F_1)	.049	.031	.060	1.594	.112	.921	1.086
ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (F_2)	.314	.040	.318	7.919	.000**	.801	1.249
ปัจจัยด้านการเมือง (F_3)	.277	.033	.333	8.439	.000**	.832	1.202
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (F_4)	.228	.030	.296	7.608	.000**	.853	1.172

$R=.709$, $R^2=.503$, $R^{2Adj}=.498$, $F=97.286$, $Sig.=.000^{**}$

จากตาราง 21 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง (F_3) ($\beta=.333$) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (F_2) ($\beta=.318$) และ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (F_4) ($\beta=.296$) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 50.30 ($R^2=.503$) ขณะเดียวกันตัวแปรอิสระไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF (Variance inflation factor) ไม่เกิน 10 และค่า Tolerance เข้าใกล้ 1 ดังนั้น จึงนำมาเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .476 + .314(F_2) + .277(F_3) + .228(F_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = .318(F_2) + .333(F_3) + .296(F_4)$$

ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย รายละเอียดดังตาราง 22

ตาราง 22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ	ปฏิเสธ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ	ปฏิเสธ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส	ปฏิเสธ

ตาราง 22 (ต่อ)

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา	ปฏิเสธ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ	ปฏิเสธ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลได้รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ปฏิเสธ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านตำบลที่อาศัยอยู่	ปฏิเสธ
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	ปฏิเสธ
ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	ยอมรับ
ปัจจัยด้านการเมือง มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	ยอมรับ
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	ยอมรับ

จากตาราง 22 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จึงยอมรับปฏิเสธสมมติฐาน

ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จึงปฏิเสธสมมติฐาน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาปรับปรุงเป็นแบบ
สัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร โดยผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน ซึ่งพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่ควรนำไปศึกษาหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีจำนวน 3 ด้าน คือ
ด้านจิตใจ รายละเอียดดังตาราง 23

ตาราง 23 ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร เป็นรายด้าน กับค่าเฉลี่ยรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	$\bar{X}$	ผลการเปรียบเทียบ กับค่าเฉลี่ยรวม	สรุปผล
1. ด้านร่างกาย	3.62	สูงกว่า	-
2. ด้านจิตใจ	3.00	ต่ำกว่า	ควรพัฒนา
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.56	สูงกว่า	-
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.78	สูงกว่า	-
ภาพรวม	3.49		

ซึ่งผลการหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร จากการระดมความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน
ที่พิจารณาเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น มีดังนี้

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

“คนในครอบครัวและคนรอบข้างควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ เพื่อพูดคุยคลายเหงาทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน เช่น ปรนเปรออาหาร ดูหนัง ออกกำลังกาย ปลูกต้นไม้ ท่องเที่ยว สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ เช่น เย็บผ้า ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“ควรส่งเสริมให้คนในครอบครัว และผู้คนรอบข้างในชุมชนให้ความเคารพยกย่อง นับถือ จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่ากับคนในครอบครัว หมั่นทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว กระตุ้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ปรึกษาของบุคคลในครอบครัวได้”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการอารมณ์ เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกสติ ฝึกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพทางการของผู้สูงอายุด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“การให้เกียรติ ยอมรับในการตัดสินใจ ยอมรับบทบาท และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เช่น คอยซักถามเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ ชวนคุย เล่าเรื่องสนุก ๆ ให้ท่านฟังหากิจกรรมให้ผู้สูงอายุทำ เป็นสิ่งที่ทำแล้วเพลิดเพลิน สิ่งที่ท่านชอบและสนใจที่จะทำหมั่นทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว กระตุ้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นที่ปรึกษาของบุคคลในครอบครัวได้”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“ลูกหลานและคนในครอบครัวอย่าทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเขาเป็นผู้ที่ทำให้คุณต้องแบกรับภาระเหนื่อยยากในการดูแลหมั่นสังเกตความผิดปกติ และควรสอบถามสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวล พุดคุย และรับฟัง แลกเปลี่ยนวิธีแก้ไขปัญหาาร่วมกันไม่ควรให้ผู้สูงอายุเก็บปัญหา หรือความไม่สบายใจไว้เพียงลำพัง”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพบปะกับบุคคลที่ชอบหรือคุ้นเคย เช่น ลูกหลาน เพื่อน หรือเพื่อนบ้านชวนสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิ ปรับเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้สูงอายุรู้สึกสดชื่น หลีกเลียงเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความกระทบกระเทือนใจ”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 6, สัมภาษณ์วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“ความสุขของผู้สูงวัยเกิดขึ้นได้ด้วยความรัก ความเข้าใจของผู้ดูแลและคนใกล้ชิด ลูกหลานจึงควรมองการแสดงออกของผู้สูงอายุหรือปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยทัศนคติเชิงบวก จะช่วยให้เรารู้สาเหตุและค้นพบทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม สำหรับตัวผู้สูงอายุเองควรทำความเข้าใจกับธรรมชาติยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึกของตัวเองอย่างเท่าทัน และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นเพื่อให้ชีวิตมีความสุข”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องหมั่นพูดคุย ใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น สร้างเสียงหัวเราะ รวมถึงหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เช่น รับประทานอาหาร ทำบุญ ท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกอุ่นใจ รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าและมีความสำคัญ รมั้ดระวังคำพูดและท่าทางที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุ ไม่แสดงความรำคาญ ไม่ต่อว่าด้วยถ้อยคำรุนแรง หรือจับผิดเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แม้ผู้สูงอายุจะดื้อหรือเอาแต่ใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลาย และปล่อยวาง รวมทั้งสามารถปรับตัวและยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง รวมถึงเรื่องความตาย ผ่านการควบคุมลมหายใจ ผึกคิดอย่างยืดหยุ่นและคิดแง่บวก ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยอาจปล่อยผู้สูงอายุพยายามช่วยเหลือตนเองในเรื่องง่าย ๆ เช่น กิจวัตรประจำวัน หรืองานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่เกินกำลังและไม่เป็นอันตราย”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมความสามารถของผู้สูงอายุด้านความจำ การฝึก การวางแผน และการแก้ไขปัญหาเพื่อชะลอความเสื่อมของสมองในด้านต่าง ๆ เช่น ฝึกการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ลองทำกิจกรรมด้วยมือข้างที่ไม่ถนัด หรือทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ หรือกลุ่มวัยอื่น ๆ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รู้สึกผ่อนคลาย ลดปัญหาการเก็บตัวหรือปลีกวิเวกจากสังคม ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมความรู้สึกสนุกสนาน ด้วยการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์เป็นสุข จิตใจสดชื่นแจ่มใส กระปรี้กระเปร่า อาทิ การเล่นเกม ดนตรี ศิลปะ หรืองานอดิเรกที่ชอบ เช่น เปตอง รำวง เต้นแอโรบิค เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผ่อนคลายและลดความเครียดได้เป็นอย่างดี เล่นเกมที่ช่วยฝึกฝนด้านความจำหรือฝึกสมองได้เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาการจัดลำดับความคิด เช่น หมากรุก อักษรไขว้ ต่อคำ ต่อเพลง คิดเลข หรือการจดจำข้อมูลต่าง ๆ เช่น วัน เวลา สถานที่ บุคคล หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 9, สัมภาษณ์วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

“การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการดูแลสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีครอบครัวหรือเพื่อนฝูงคอยให้การสนับสนุนจะมีโอกาสเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตน้อยลง การสร้างสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจะช่วยลดความโดดเดี่ยวและเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่า การทำกิจกรรมที่กระตุ้นทางจิตใจ เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นเกมที่ท้าทายความสามารถทางความคิด หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นวิธีการที่ช่วยรักษาความยืดหยุ่นทางสมองและลดความเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อม นอกจากนี้การดูแลสุขภาพกายที่ดีเป็นอีกหนึ่งวิธีในการส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายเบา ๆ ที่เหมาะสมกับวัย เช่น การเดิน การทำโยคะ หรือการว่ายน้ำ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกสดชื่น นอกจากนี้ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และการพักผ่อนที่เพียงพอก็มีผลดีต่อสุขภาพจิตเช่นกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 10, สัมภาษณ์วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

สรุป แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน ที่พิจารณาเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการอารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฟีกสติ ฟีกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัวควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ เพื่อพูดคุย คลายเหงาทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ เช่น เย็บผ้า ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้การดูแลสุขภาพกายที่ดีเป็นอีกหนึ่งวิธีในการส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายเบา ๆ ที่เหมาะสมกับวัย เช่น การเดิน การทำโยคะ หรือการว่ายน้ำ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกสดชื่น นอกจากนี้ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และการพักผ่อนที่เพียงพอก็มีผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมือง
สกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ผลสรุป ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร จำนวน 390 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 62.05
มีอายุระหว่าง 60-70 ปี จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 51.02 มีสถานภาพสมรส จำนวน
207 คน คิดเป็นร้อยละ 53.08 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 272 คน คิดเป็น
ร้อยละ 69.74 ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 40.51 มีรายได้เฉลี่ย
ต่อเดือน จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 62.82 และอาศัยอยู่ในตำบลธาตุเชิงชุม จำนวน
93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.85

2. ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการเมือง
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม
โดยสรุปผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือ
สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด รองลงมาคือ
ระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพ

ต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด

2.2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด รองลงมาคือ การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สภาพการสนับสนุนจากครอบครัวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด

2.3 ปัจจัยด้านการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมวางแผนนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดหรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด

2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเองได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังธนาคาร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด รองลงมาคือ เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด

3. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านจิตใจ โดยสรุปผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านร่างกาย มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านสามารถใช้สายตาในการมองเห็นได้ เป็นอย่างดี รองลงมาคือ ท่านสามารถฟังเสียง พูดคุยกับคนรอบข้างได้อย่างปกติ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านสามารถทำงานบ้าน ยกของที่มีน้ำหนักเบาได้เป็นอย่างดี

3.2 ด้านจิตใจ มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวได้ รองลงมาคือ ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่จดจำของคนในชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ

3.3 ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านได้รับการเยี่ยมเยียนจากคนที่รู้จักอยู่เสมอ รองลงมาคือ ท่านมีญาติหรือเพื่อนสนิทที่พึ่งพาได้อยู่เสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมักให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ

3.4 ด้านสภาพแวดล้อม มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็น อย่างดี รองลงมาคือ ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล สามารถสรุปผลได้ดังนี้

4.1 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.2 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.3 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.4 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.5 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.6 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.7 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านตำบลที่อาศัยอยู่ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ($\beta=.333$) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\beta=.318$) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ($\beta=.296$) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 50.30 ($R^2=.503$) ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

6. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านจิตใจ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน ที่พิจารณาเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการอารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกสติ ฝึกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัวควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ เพื่อพูดคุย คลายเหงาทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น เย็บผ้า ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้การดูแลสุขภาพกายที่ดีเป็นอีกหนึ่งวิธีในการส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายเบา ๆ ที่เหมาะสมกับวัย เช่น การเดิน การทำโยคะ หรือการว่ายน้ำ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกสดชื่น นอกจากนี้ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และการพักผ่อนที่เพียงพอก็มีผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยจากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านจิตใจ โดยด้านสภาพแวดล้อม เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็น อย่างดี รองลงมาคือ ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบายส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน ส่วนด้านจิตใจ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวได้ รองลงมาคือ ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่า อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีความหลากหลายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ เป็นพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก และมีพื้นที่ที่มีชุมชนเมืองอยู่ด้วย คือ เทศบาลนครสกลนคร

โดยเทศบาลนครสกลนครมีการเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนเล็กได้ขยายขึ้นเป็นชุมชนใหญ่ และมีเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันไปตามสภาพของครอบครัว คุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ฯลฯ ซึ่งผู้สูงอายุบางส่วนก็ประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ ไม่ได้รับความอบอุ่นทางจิตใจ เนื่องจากครอบครัวและลูกหลาน ไม่ให้ความสำคัญและเอาใจใส่อย่างเพียงพอ นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ผู้สูงอายุบางส่วนมักถูกทอดทิ้งอยู่บ้านตามลำพัง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ส่วนใหญ่เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ ไม่ได้ทำงาน ผู้สูงอายุมักจะรู้สึกเหงา ขาดความเชื่อมั่น เหมือนเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกน้อยใจ ซึมเศร้า ไม่มีกระจิตกระใจที่จะดูแลสุขภาพตนเองหรือมีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ดี เพื่อให้ตนเองมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายเสื่อมโทรมไม่แข็งแรง จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นขณะที่ไม่มีรายได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ลำบาก เนื่องจากผู้สูงอายุจะต้องหยุดทำงานและขาดรายได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มักจะส่งผลและมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่จึงเป็นส่วนสำคัญ ทั้งนี้ถึงแม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อย แต่เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของผู้คน และรูปแบบของครอบครัว ซึ่งจากผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภูมิภาคต่าง ๆ ได้ผลการศึกษาสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ คือมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง, (2561)

ได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร เลิศลาภ (2561) ได้ทำการศึกษา

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุเกียรติ์ ก้อนแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน อำเภอลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) ได้ทำการศึกษาการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา กาบมณี (2564) ได้ทำการศึกษา การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรสุตา คำสีเขียว นุตติยา วีระวัชรชัย และ สุวรรณ ภัทรเบญจพล (2565) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตในภาพรวมทุกด้านของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิจัยจากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ส่วนใหญ่ มีสภาพความเป็นอยู่ สภาพครอบครัว สภาพสังคม สภาพแวดล้อม และการดำรงชีวิต เหมือน ๆ กัน หรือ ใกล้เคียงกัน มีบ้านเรือนเป็นของตนเอง อาศัยอยู่กับครอบครัว เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีบุตรหลานคอยดูแลและช่วยเหลือ มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นประจำ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้ชีวิตอย่างสมถะ เพราะเป็นสังคมชนบท ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ทำให้ไม่มีการใช้จ่ายมากมายนัก ประกอบกับการได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน ที่มักจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ลูกหลานยังคงต้องการให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในครอบครัว และสังคม และยังคงให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้รับการดูแล เอาใจใส่จากคนในครอบครัว มีการพบปะหรือร่วมกิจกรรมกับมิตรสหายและเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุ มีสุขภาพจิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี

จึงทำให้ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อาจเป็นเพราะว่าในเขตอำเภอเมืองซึ่งเป็นเขตศูนย์กลางของจังหวัด ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และสิทธิประโยชน์จากภาครัฐได้อย่างครอบคลุม และเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง) หรือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทุกเพศมีคุณภาพชีวิตในระดับที่ใกล้เคียงกัน ผู้สูงอายุในพื้นที่ส่วนใหญ่มักยังคงมีบทบาทในครอบครัวและชุมชน เช่น การดูแลหลาน การประกอบกิจกรรมในศาสนา หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ซึ่งบทบาทเหล่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพศชายหรือหญิง และยังส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต วัฒนธรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนคร มีลักษณะที่ให้ความเคารพและให้เกียรติผู้สูงอายุอย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม การได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและชุมชนโดยไม่เลือกเพศ ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตและภาวะสุขภาวะทางจิตใจที่ดี ผู้สูงอายุในเขตเมืองส่วนใหญ่มีรูปแบบการใช้ชีวิตหลังเกษียณที่ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นการพักผ่อนกับครอบครัว การมีรายได้จากเบี้ยยังชีพ หรือการประกอบอาชีพเสริมในระดับเบา ซึ่งลักษณะเหล่านี้ไม่ได้แตกต่างกันมากนักระหว่างเพศชายและหญิง หน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาล และองค์กรพัฒนาเอกชน มีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การออกกำลังกายร่วมกัน และกลุ่มอาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกคนเข้าร่วมได้โดยไม่แบ่งแยกเพศ ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีภาวะสุขภาพกายและใจที่ดีไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุในเขตเมืองมักมีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือได้รับการส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้มีความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ การปรับตัวทางสังคม และการวางแผนชีวิตหลังเกษียณอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวโน้มใกล้เคียงกันทั้งเพศชายและหญิง

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนครทุกช่วงวัยได้รับสิทธิประโยชน์จากภาครัฐอย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สิทธิรักษาพยาบาลตามระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริการเหล่านี้ได้มีการแบ่งแยกตามอายุของผู้สูงอายุ จึงทำให้กลุ่มอายุที่แตกต่างกันได้รับโอกาสในการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียม ในบริบทของสังคมอีสานซึ่งยังคงมีระบบเครือญาติและความผูกพันระหว่างรุ่นอย่างเข้มแข็ง ผู้สูงอายุไม่ว่าจะอยู่ในช่วงต้น กลาง หรือปลายของวัยชราต่างยังคงมีบทบาทในครอบครัวและชุมชน เช่น การเลี้ยงหลาน การทำกิจกรรมร่วมกับศาสนา หรือการเป็นผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่น บทบาทเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-worth) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในระดับท้องถิ่นมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและใจอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกกลุ่มวัยเข้าร่วม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การออกกำลังกาย กลุ่มอาชีพ และการเข้าร่วมกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้สูงอายุทุกวัยได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ และไม่รู้สึกละโดดเดี่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร มีค่านิยมให้ความเคารพและให้เกียรติผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุในทุกช่วงวัยได้รับการดูแลสุขภาพจากครอบครัวและชุมชนในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตประจำวัน แม้ว่าผู้สูงอายุในช่วงวัยปลายจะเผชิญกับความเสื่อมถอยของร่างกายมากกว่าผู้สูงอายุช่วงต้น แต่ด้วยประสบการณ์ชีวิตและการยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้มักมีความสามารถในการปรับตัวและมีทัศนคติเชิงบวกต่อชีวิต ซึ่งช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีได้เทียบเท่ากับผู้สูงอายุที่อายุน้อยกว่า

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส อาจเป็นเพราะว่าในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร ยังปรากฏลักษณะของครอบครัวขยาย และความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แน่นแฟ้น ไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีคู่สมรสหรือไม่ก็ตาม มักได้รับการดูแลสุขภาพบุตรหลาน ญาติ หรือเพื่อนบ้านในชุมชน ส่งผลให้ไม่เกิดภาวะความโดดเดี่ยวหรือขาดการดูแล จึงมีคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกันในด้านความมั่นคงและความอบอุ่นทางอารมณ์ ผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นได้รับการเคารพจากคนรอบข้าง โดยไม่ขึ้นกับสถานภาพสมรส ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง โสดหรือหม้าย ต่างได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ งานบุญประเพณี หรือกิจกรรมจิตอาสา ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถรักษาสถานภาพทางสังคมและความภาคภูมิใจในตนเองไว้ได้อย่าง

ต่อเนื่อง ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการคัดแยกตามสถานภาพสมรส เช่น การได้รับเบี้ยยังชีพ การเข้ารับบริการสาธารณสุข การฝึกอาชีพหรือทำกิจกรรมนันทนาการร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ทุกกลุ่มสถานภาพสามารถมีคุณภาพชีวิตในระดับที่ใกล้เคียงกัน ผู้สูงอายุจำนวนมากในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนครมีความสามารถในการปรับตัวทางจิตใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อสถานภาพของตนเอง เช่น ผู้ที่ไม่มีคู่สมรสก็มีใจและยอมรับสถานภาพของตนเอง อีกทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตประจำวันอย่างอิสระ หรือเลือกเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพไม่แพ้ผู้ที่มีคู่สมรส และในบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนคร มีค่านิยมที่ให้เกียรติผู้สูงอายุในทุกสถานภาพ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่ว่าจะมีคู่สมรสหรือไม่ก็ตาม ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับในสังคมโดยไม่ถูกตีตราหรือละเลยจากสถานภาพส่วนตัว ซึ่งต่างจากบริบทบางพื้นที่ที่อาจมีการเลือกปฏิบัติ

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา อาจเป็นเพราะว่าประเทศไทยมีระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง) และนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งเปิดกว้างให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดระดับการศึกษา ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสิทธิเหล่านี้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ไม่มีความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพและรายได้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ นอกจากนั้นบริบททางวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร มีลักษณะที่ให้ความเคารพและให้เกียรติผู้สูงอายุในฐานะผู้อาวุโสของชุมชนโดยไม่คำนึงถึงระดับการศึกษา ความรู้จากประสบการณ์ชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทบาทในครอบครัว มักได้รับการยอมรับอย่างสูง ทำให้ผู้สูงอายุทุกกลุ่มรู้สึกภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุขภาวะทางจิตใจ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทในครอบครัว เช่น การดูแลหลาน การเป็นที่ปรึกษาแก่ลูกหลาน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น งานบุญ งานวัด หรือกลุ่มออมทรัพย์ บทบาทเหล่านี้ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยระดับการศึกษา และเป็นแหล่งที่มาของความสุข ความรู้สึกมีคุณค่า และความเชื่อมโยงทางสังคมอย่างมีความหมาย องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้จัดโครงการต่าง ๆ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมออกกำลังกาย การส่งเสริมอาชีพ และกลุ่มการเรียนรู้ ซึ่งเปิดรับผู้สูงอายุทุกคนโดยไม่คำนึงถึงวุฒิการศึกษา ส่งผลให้เกิดโอกาสใน

การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างต่อเนื่อง และถึงแม้ผู้สูงอายุบางคนจะมีการศึกษาน้อย แต่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีทัศนคติในเชิงบวกต่อชีวิต เช่น การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ความยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตประจำวัน ส่งผลให้มีสุขภาพจิตใจที่มั่นคง ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอาชีพ อาจเป็นเพราะว่าในช่วงวัยสูงอายุ อาชีพไม่ได้เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตหลักเหมือนในวัยทำงาน เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากออกจากระบบเศรษฐกิจประจำแล้ว และหันมาพึ่งพาแหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินสนับสนุนจากบุตรหลาน หรือเงินบำนาญในบางกรณี ส่งผลให้มีความแตกต่างกันด้านอาชีพในอดีตไม่มีผลมากนักต่อความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร ความสัมพันธ์แบบครอบครัวขยายและเครือญาติยังมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางอาชีพ ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเคยมีอาชีพใด ล้วนได้รับการดูแลสนับสนุน และให้เกียรติจากครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและสังคมที่ดีใกล้เคียงกัน บริบททางวัฒนธรรมในจังหวัดสกลนครให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในฐานะ “ผู้เฒ่าผู้แก่” ของชุมชนโดยไม่คำนึงถึงฐานะหรืออาชีพในอดีต ไม่ว่าจะเคยเป็นข้าราชการ ชาวนา หรือแม่ค้าก็ล้วนได้รับการยอมรับจากชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมนี้สะท้อนออกมาในลักษณะของความสัมพันธ์ที่ดีในระดับครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกิจกรรมทางศาสนา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนครมีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มอาชีพ หรือกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกคนเข้าร่วมโดยไม่แบ่งแยกตามอาชีพเดิม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกมีคุณค่า ได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีความสุขในชีวิตประจำวัน ตลอดจนผู้สูงอายุในหลายชุมชนของจังหวัดสกลนครมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต พอใจในสิ่งที่ตนมี มุ่งเน้นความสงบสุข ความสัมพันธ์กับครอบครัว และการทำบุญตามประเพณี ส่งผลให้แม้เคยมีอาชีพต่างกัน แต่ก็มีมีความสุขในชีวิตหลังเกษียณอย่างเท่าเทียมกัน

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาจเป็น

เพราะว่า ในช่วงวัยสูงอายุ ความต้องการทางวัตถุลดลงจากช่วงวัยทำงาน และผู้สูงอายุจำนวนมากไม่มีการค่าใช้จ่ายสูง เช่น ค่าการศึกษา หรือการลงทุน ทำให้ความจำเป็นในการมีรายได้สูงลดลง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแนวโน้มใช้ชีวิตเรียบง่าย พอเพียง และให้คุณค่ากับความสงบสุขมากกว่าการบริโภควัตถุ ส่งผลให้แม้รายได้จะต่างกัน แต่ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตกลับไม่ชัดเจน ผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่ได้รับเบี้ยยังชีพตามนโยบายรัฐ และมักได้รับการสนับสนุนจากลูกหลาน ทั้งในรูปแบบเงิน อาหาร หรือการดูแลด้านสุขภาพ การมีแหล่งรายได้พื้นฐานเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิตในระดับหนึ่ง แม้จะไม่มีรายได้ส่วนตัวจำนวนมากก็ตาม นอกจากนี้ชุมชนในเขตอำเภอเมืองสกลนครยังคงรักษาความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ความสามัคคี และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยมักได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ญาติ หรือองค์กรศาสนาในพื้นที่ โดยไม่ถูกตีตราหรือถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ความอบอุ่นในชุมชนจึงช่วยลดผลกระทบของความแตกต่างด้านรายได้ กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มออกกำลังกาย งานประเพณี หรือกลุ่มส่งเสริมอาชีพ มักเปิดรับผู้สูงอายุทุกคนโดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงบทบาทในสังคม รู้สึกมีคุณค่า และไม่ถูกแบ่งแยก ส่งผลดีต่อสุขภาวะจิตใจและสังคมอย่างชัดเจน

การที่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ไม่แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาจเป็นเพราะว่า ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภาครัฐได้ส่งเสริมการกระจายโอกาสและบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงในทุกตำบล ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้ผู้สูงอายุในทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและสวัสดิการได้อย่างเสมอภาค ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมในทุกชุมชน ไม่ว่าผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ในตำบลใดในอำเภอเมืองสกลนคร ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนยังคงมีบทบาทสำคัญในการดูแลและสนับสนุนชีวิตของผู้สูงอายุ เครือญาติที่ใกล้ชิด และการมีส่วนร่วมในงานบุญประเพณีท้องถิ่นทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และมีความสุขทางจิตใจไม่แตกต่างกันในแต่ละตำบล ผู้สูงอายุในจังหวัดสกลนครมีวิถีชีวิตแบบเดียวกันในหลายมิติ เช่น การทำบุญ ตักบาตร เข้าวัด ปฏิบัติธรรม รวมถึงการใช้ภาษาและประเพณีที่คล้ายคลึงกันในทุกตำบล วัฒนธรรมร่วมเช่นนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวและลดความรู้สึกแบ่งแยกด้านพื้นที่

หรือภูมิหลัง กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ กลุ่มส่งเสริมสุขภาพ และการดูแลด้านกายภาพ ล้วนถูกจัดขึ้นโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละตำบลอย่างเท่าเทียม กิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพ มีความสุข และได้มีส่วนร่วมทางสังคมโดยไม่คำนึงถึงตำบลที่พำนัก ผู้สูงอายุในแต่ละตำบลมีความสามารถในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมของตนเอง ไม่ว่าตำบลนั้นจะอยู่ใกล้ตัวเมืองหรืออยู่ในพื้นที่ชนบท ด้วยวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย พอเพียง และการยอมรับธรรมชาติของวัยชรา ทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความหมายและมีความสุข แม้จะอยู่ในตำบลที่มีทรัพยากรแตกต่างกัน

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง, (2561) ได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร เลิศลาภ (2561) ได้ทำการศึกษา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนครทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพร ประสมทรัพย์ และ โชติ บัณฑิต (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุของที่มี สถานภาพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3. ผลการวิจัยจากการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ($\beta=.333$) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\beta=.318$) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ($\beta=.296$) มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 50.30 ($R^2=0.503$) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัย ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจและด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในบริบทพื้นที่ที่ทำการศึกษากว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เช่น การที่รัฐบาลมีการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม การที่ผู้สูงอายุมีเครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนและการที่มีเทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ที่ทันสมัย จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สูงขึ้นด้วย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา นกน้อย, (2560) ได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษพบว่า ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสุขในการดำเนินชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สะดวก และปลอดภัยแก่การใช้ชีวิต อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปี และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวสามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 39.2 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ ปุริมาตย์ (2561) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลและทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) เรียงตามลำดับค่า Beta ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การ เข้าถึงบริการทางสุขภาพ ภาวะสุขภาพของผู้ดูแล การได้รับการสนับสนุนทางสังคม รายได้ ทัศนคติต่อการดูแลผู้สูงอายุ ระยะเวลาที่ใช้ในการดูแล และสถานภาพสมรส (0.531, 0.311, -0.305, 0.233, 0.160, 0.158, -0.118 และ 0.084) โดยสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้ร้อยละ 58.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุ๊เกียรติ์ ก้อนแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษา

ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน มี 6 ปัจจัย ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ($B=1.011$) สิ่งแวดล้อม ($B=1.494$) การทำกิจกรรมทางศาสนา ($B=0.669$) อายุ ($B=-0.194$) การมีส่วนร่วมทางสังคม ($B=0.639$) และลักษณะครอบครัว ($B=6.536$) ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้านได้ ร้อยละ 59.4 ($R^2=0.594$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัสมล บุตรวิเศษ (2563) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความแข็งแรงของร่างกาย การมีสมาธิในการ ทำงาน ความพึงพอใจที่ได้ผูกมิตรกับคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ภาพรวม ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้าน ร่างกาย ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนากาบมณี (2564) ได้ทำการศึกษา การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรธานี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.05$ ได้แก่ 1) รายได้ 2) การมีโรคประจำตัว 3) ด้านสุขภาพร่างกาย 4) ด้านสุขภาพจิต 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้รับอานิสงส์จากนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญ และระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ส่วนใหญ่ได้รับการดูแลจากเครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีญาติมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน โดยเฉพาะครอบครัวต้องเอาใจใส่ดูแลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสวงหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

4. ผลการวิจัยจากการศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริม

ให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการอารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฟีกสติ ฟีกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัวควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ เพื่อพูดคุยคลายเหงาทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ เช่น เย็บผ้า ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้การดูแลสุขภาพกายที่ดีเป็นอีกหนึ่งวิธีในการส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายเบา ๆ ที่เหมาะสมกับวัย เช่น การเดิน การทำโยคะ หรือการว่ายน้ำ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความรู้สึกสดชื่น นอกจากนี้ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และการพักผ่อนที่เพียงพอก็มีผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฅมน ฅนินธัญญกุล, (2561) ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมผู้สูงอายุในชุมชนตามหลักของสุขภาวะชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือการตั้งชมรมการออกกำลังกายโดยมีสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การทำปฏิทินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี ต่าง ๆ ของชุมชนทุกครั้งอย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน และ การส่งเสริมงานอดิเรกและจัดให้มีโครงการช่วยเหลือสังคมเท่าที่ผู้สูงอายุจะสามารถทำได้เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา กาบมณี (2564)

ได้ทำการศึกษา การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ ดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพร ประสมทรัพย์ และ โชติ บดีรัฐ (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้ 4 แนวทาง ดังนี้ 1) การวางแผนปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุและครอบครัว 2) การกำหนดมาตรการแผนงานและนโยบาย เพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในครอบครัวของผู้สูงอายุ

3) การสร้างเครือข่ายการดูแลภายในชุมชน ผ่านการประสานความร่วมมือกับกลุ่ม อสม. ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน และ 4) การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ผ่านการดูแล การบริการอย่างต่อเนื่อง โดยการผสมผสานแบบองค์รวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรียุตา คำสีเขียว นุตติยา วีระวัชรชัย และ สุวรรณ ภัทรเบญจพล (2565)

ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้วางนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพหรือมีข้อจำกัดด้านการเงิน การเตรียมผู้สูงอายุให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพทั้งกายใจและสังคม เป็นเรื่องสำคัญ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพ ในการประกอบอาชีพตามความสนใจและความพร้อมช่วยให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองด้านการเงินได้ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบครัวและชุมชนช่วยทำให้เกิดแรงสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยการปลูกฝังให้ครอบครัวและลูกหลานให้ความสำคัญและเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้เพียงพอ รวมทั้งปลูกฝังให้คนในชุมชนและชุมชน ให้การเคารพยกย่องผู้สูงอายุให้มากขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวต้องเอาใจใส่ดูแลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสวงหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ด้านสุขภาพจิต โดยการจัดกิจกรรม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ให้ประชาชนลูกหลานให้ความสำคัญ เอาใจใส่ผู้สูงอายุ และให้การเคารพยกย่องผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ และจัดเจ้าหน้าที่ออกไปเยี่ยมเยียนตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุถึงบ้าน จัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมพาผู้สูงอายุไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งจัดหา

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานที่นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุข สบายใจในชีวิตผู้สูงอายุ

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร ตามลำดับ โดยหน่วยงานในระดับนโยบายต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมและชุมชนให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ดีขึ้น

1.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชนเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจและจัดการอารมณ์เพื่อให้เกิดความสงบทางใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกสติ ฝึกสมาธิ บริหารจิตอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัว ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าสังคมโดยการพบปะเพื่อนฝูง ญาติ และลูกหลานเป็นประจำ เพื่อพูดคุยคลายเหงาทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ เช่น เย็บผ้า ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เช่น การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ความเชื่อ ด้านสุขภาพ การปรับตัวต่อสังคมของผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อหาแนวทางในการลดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

2.4 ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบกับพื้นที่ อำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะได้ทราบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของแต่ละอำเภอ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกอร เลิศลาภ. (2561). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสกลนคร*.
 วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2547). *พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร
 ส่วนตำบล พ.ศ. 2537*. ฉะเชิงเทรา: ประสานมิตร.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2548). *มาตรฐาน
 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
 กระทรวงมหาดไทย.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *สถานการณ์ของผู้สูงอายุ ในปี 2562*.
 กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมอนามัย, กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ. (2554). *คู่มือส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*. นนทบุรี:
 กรมอนามัย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ
 พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: เจ เอส การพิมพ์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). *แผนปฏิบัติการ
 ด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนา
 สังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กฤษณ์ วงเกิด. (2550). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
 กระแสบน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. สาขาวิชา
 การปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา. (2557). *การใช้ SPSS for Windows ในการ
 เเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *สุขภาพกับวัยสูงอายุ*. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.
- ภูเกียรติ ก้อนแก้ว. (2561). *ปัจจัยพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะติดบ้าน
 อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร*. รายงานการวิจัย. กำแพงเพชร:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ปีที่ 6 (ฉบับที่ 1), 162-175.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- จิรนนท์ ปุริมาตย์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์สาขาระดับศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิรสุตา คำสีเขียว นุตติยา วีระวัชรชัย และ สุวรรณ ภัทรเบญจพล. (2565). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. รายงานการวิจัย. อุบลราชธานี: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เจษฎา นกน้อย. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. *Princess of Naradhiwas University Journal*, Vol.9 (No.3), 94-105.
- ชมพูนุช พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 3 สิงหาคม 2556: 1 – 17.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณมน ธนินธญากร. (2561). การศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักสุขภาวะชุมชน : บ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบัวชุม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2, 192-203.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). ปัญหาหนี้สินในครัวเรือน. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2550). การวิเคราะห์ข้อสอบ. เชียงราย: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นัสมล บุตรวิเศษ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.

- เนตรนภา กาบมณี. (2564). *การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*. รายงานการวิจัย. อุดรธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี.
- ปิยพร ประสมทรัพย์ และโชติ บดีรัฐ. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พนัสนิกร ภานุตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2558). *สุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พีรสิทธิ์ คำนวนคิดส์ และคนอื่น ๆ , (2550). *ปัญหาบางประการของคนชรา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฟ้าใส พุ่มเกิด. (2547). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับสุขภาพจิตของผู้ช่วยเหลือคนไข้ โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาจิตวิทยาชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2556). *รายงานการศึกษาโครงการลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย จังหวัดชายแดนภาคใต้: ขยายต้นแบบนราธิวาส*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีทัตติม รัตนโกศล พานิชพันธ์. (2550). *ปัญหาผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ. (2557). *คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมพล ประดับผล. (2547). *คุณภาพชีวิตหลังการปฏิรูประบบราชการของข้าราชการทหาร ชั้นประทวน: ศึกษากรณี กองพันทหารช่างที่ 2 รักษาพระองค์*. ปัญหาพิเศษ รป.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิน พันธ์พิณิจ. (2554). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.
- สุรเดช สารานุกิตติ์ และ พนัสนิกร ภานุตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2554). *สุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาย. (2565). *รายงานประจำปี พ.ศ. 2565*. สกลนคร: องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาย.

- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). *การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อุมาพร นัฏริโรจน์. (2555). *การสร้างเสริมสุขภาพตามวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: พิมพ์กำแพงเพชร.
- Borrow and Smith. (1979). *Aging and Ageism and Society*. St. Paul: West Publishing, Company.
- Baster, Nancy. (1985). Social indicator research: some issues and debates. In J. G. M. Hilhorst and M. Klatter (eds.), *Social Development in the Third World: Level of Living Indicators and Social Planning*. London: Croom Helm for the Institute of Social Studies.
- Best, J., & Kahn, J. V. (1993). *Research in Education* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- B.D. Zodikoff. (2005). Gender, Self – Care and Functional Status Among Older Persons with Coronary Heart Disease: A National Perspective. *Women & Health*. 39(1): 65 – 84.
- Borrow and Smith. (1979). *Aging and Ageism and Society*. St. Paul: West Publishing, Company.
- Burnette, D., Mui, A.C.; & B.D. Zodikoff. (2005). Gender, Self – Care and Functional Status Among Older Persons with Coronary Heart Disease: A National Perspective. *Women & Health*. 39(1): 65 – 84.
- Campbell, Angus. (1980). *The Sense of Well – Being in America*. New York: McGraw – Hill.
- Chen, J., Murayama, S., and Kamibeppu, K. (2010). “Factors related to well-being among the elderly in urban China focusing on multiple roles.” *BioScience Trends* 4, 2: 61–71.
- Cullen, N. (1978). *Measuring the impact of social policies*. Paperpresented at the Ninth World Congress of Sociology, Uppsala, Sweden, unpublished.

- George and B. Berson (1980). *Quality of Life in order person*. New York: Human science.
- Hankiss, E. (1983). *Socio – Economic Studies 5: Quality of Life: Problem of Assessment and Measurement*. Paris: UNESCO.
- Horley, J y Little, B.R. (1985). Affective and cognitive components of global subjective Well – Being measure. *Socila Indicators Research*, 17, 189 – 197.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607–610
- Lang, Rieckrmann and Baltes .(2000). *Job Satisfaction Among Governmental and Reivate Sector Employees In Qatar (Government)*. Michigan: Michigan University.
- Liu, B.C. (1975). *Quality of Life Indicators in U.S. Metropolitan Areas: A Statistical Analysis*. New York: Praeger.
- Newman, W. H. (1975). *Constructive Control: Design and Use of Control Systems*. New Jesey: Englewood Cliffs, Prentice – Hall.
- Oliver, J.P.J. et al. (1996). *Quality of Life and Mental Health Service*. London: Routledge.
- Reschovsky and Newman.(2000). *Comparative Local Government*. Plymouth: William Brendon and son.
- Rogerson, R. J., Findlay, A. M., Coombes, M. G. and Morris, A. S. (1989). Indicators of quality of life: some methodological issues. *Environment Planning*, 21: 1655.
- Thomopoulou, I., Thomopoulou, D., and Koutsouki, D. (2010). “The differences at quality of life and loneliness between elderly people.” *Biology of Exercise* 6, 2: 13–28.
- The WHO group. (1994). *The development of the World Health Organization Quality of life assessment instruments*. In J. Orley, & W.Kuyken (eds.) *Quality of life assessment: International perspectives*. New York: Springer – Verlag.

- The WHOQOL GROUP. (1995). The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): position paper from the World Health Organization. *Social Sciences Medicine*, 41 (10): 1403 – 1409.
- Tryon. .(2000). Job satisfaction of chief administrative officers of teacher education programs. *Dissertation Abstracts International*.
- UNESCO. (1978). *Indicators of Environmental Quality and Quality of Life*. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (1980). Evaluation the quality of life in Belgium. *Social Indicators Research*, 8, 321.
- United Nations Research Institute for Social Development. (2007). *Human Development Report 2007*. Bangkok: Keen Publishing.
- Wallace, S.A. (1974). *Identifying Quality of Life Indicators for Use in Family Planning Programs in Developing Countries*. New Jersey: Prentice-Hall.
- World Health Organization. (2010). *Definition of an older or elderly person*. Geneva: World Health Organization.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๑๐๓๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาคริต ขาญจิตปรีชา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
๒. เครื่องมือการวิจัย
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาคริต ขาญจิตปรีชา
ผอ. มคอ. ๓
๓๓๕๐

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๑๐๖.๐๖

บัณฑิตวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาคริต ขาญจิตปรีชา

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๕๐๐๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๕๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๑๐๓๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
๒. เครื่องมือการวิจัย
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๙๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๙๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๙๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/๔๑๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๓๑ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตยืมเครื่องใช้เครื่องมือการวิจัย

เรียน ท้องถิ่นอำเภอโคกศรีสุพรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๖๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ทั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์ขอยืมเครื่องใช้เครื่องมือการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นในการศึกษาวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จึงขออนุญาตยืมท่านอนุญาตให้นักศึกษาทำการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๙๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๕๖๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวได้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๙๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๙๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๙๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๖๒๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางสาวสุภาวดี ตระกูลศรีสุรย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ท่านด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาจะประสานวัน - เวลา ที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๖๒๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายทองหลาย พรหมพิลาต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ท่านด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาจะประสานวัน - เวลา ที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๖๒๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายชัยณรงค์ อ่างคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ท่านด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาจะประสานวัน - เวลา ที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๖๒๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางชลนารถ ชัยเสนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ท่านด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาจะประสานวัน - เวลา ที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนวิสุข)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๑๐

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๖๒๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายบัวโล วงศ์เครือสอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย นางสาวเจนจิรา นครขวาง รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๔๔๒๖๔๒๓๑๐๖ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ อัยกร เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ท่านด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาจะประสานวัน - เวลา ที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นางสาวเจนจิรา นครขวาง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๖ ๓๐๐๑ ๑๔๑๐

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาคิต ชาญชิตปรีชา ตำแหน่ง รักษาราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล ตำแหน่ง รองอธิการบดี
ฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น กรรมการบริหารหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
4. ท้องถิ่นอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
5. ปลัดอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

1. นางสาวดี ตระกูลศรีสุรย์
2. นายทองหลาย พรหมพิลาต
3. นายชัยณรงค์ อ่างคำ
4. นางชลนารถ ชัยเสนา
5. นายบัวไล วงศ์เครือสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

รหัสของแบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
“ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร”
คำตอบจากแบบสอบถามฉบับนี้จะเก็บเป็นความลับซึ่งไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด
เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องจึงขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตอบแบบสอบถามตามเป็นจริงมาก
ที่สุด
2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร
 - ตอนที่ 2 ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก
 - ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
 - ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางสาวเจนจิรา นครขวาง

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร ารุ่น 14

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือข้อความลงใน
ช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

- ☐ 1. ชาย
☐ 2. หญิง

2. อายุ

- ☐ 1. 60 – 70 ปี
☐ 2. 71 – 80 ปี
☐ 3. 81 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

- ☐ 1. โสด
☐ 2. สมรส
☐ 3. หม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

- ☐ 1. ประถมศึกษา
☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย, หรือปวช.
☐ 4. อนุปริญญา, ปวส.
☐ 5. ปริญญาตรีขึ้นไป

5. อาชีพ

- ☐ 1. เกษตรกร ☐ 2. ค้าขาย
☐ 3. ข้าราชการบำนาญ ☐ 4. รับจ้างทั่วไป
☐ 5. อาชีพอื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ 1. ไม่เกิน 5,000 บาท ☐ 2. 5,001 – 10,000 บาท
☐ 3. 10,001 – 15,000 บาท ☐ 4. มากกว่า 15,000 บาท

7. ตำบลที่อาศัยอยู่

☐ 1. ตำบลธาตุเชิงชุม	☐ 2. ตำบลขมิ้น
☐ 3. ตำบลจั่วคอน	☐ 4. ตำบลโนนหอม
☐ 5. ตำบลเชียงเครือ	☐ 6. ตำบลท่าแร่
☐ 7. ตำบลม่วงลาย	☐ 8. ตำบลดงชน
☐ 9. ตำบลห้วยยาง	☐ 10. ตำบลพังขว้าง
☐ 11. ตำบลดงมะไฟ	☐ 12. ตำบลธาตุนาเว
☐ 13. ตำบลเหล่าปอแดง	☐ 14. ตำบลหนองลาด
☐ 15. ตำบลฮางโฮง	☐ 16. ตำบลโคกก่อง

**ตอนที่ 2 ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก**

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ว่าส่งผล
ต่อคุณภาพชีวิตของท่าน อยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน
ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ซึ่งกำหนดระดับปัจจัยสภาพแวดล้อม
ภายนอก ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก		ระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก				
		5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)
ด้านเศรษฐกิจ						
1	ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
2	นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
3	ระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด					
ด้านสังคมและวัฒนธรรม						
1	ค่านิยมและทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ ด้านได้รับการเคารพยกย่องส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
2	สภาพการสนับสนุนจากครอบครัวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
3	การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
4	เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมีเพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก		ระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก				
		5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)
ด้านการเมือง						
1	มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมวางแผนนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
2	นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิด หรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
3	การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก		ระดับปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก				
		5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)
ด้านเทคโนโลยี						
1	เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
2	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้ อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					
3	เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเองได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังธนาคาร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร

จังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของตัวท่านว่าอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ซึ่งกำหนดระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ		ระดับคุณภาพชีวิต				
		5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)
ด้านร่างกาย						
1	ท่านมีการออกกำลังกายเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ					
2	ท่านสามารถทำงานบ้าน ยกของที่มือนำหนักเบาได้เป็นอย่างดี					
3	ท่านสามารถใช้สายตาในการมองเห็นได้เป็นอย่างดี					
4	ท่านสามารถฟังเสียง พูดคุยกับคนรอบข้างได้อย่างปกติ					
5	ท่านสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องการดูแล					
ด้านจิตใจ						
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจในชีวิตผู้สูงอายุ					
2	ท่านมีความสุขในการอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว					
3	ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวได้					
4	ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่ยึดจำของคนในชุมชน					
5	ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ					

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ		ระดับคุณภาพชีวิต				
		5 (มากที่สุด)	4 (มาก)	3 (ปานกลาง)	2 (น้อย)	1 (น้อยที่สุด)
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม						
1	ท่านมีคนให้กำลังใจอยู่เสมอเมื่อรู้สึกท้อแท้					
2	ท่านมีแรงต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีเมื่อได้กำลังใจจากคนใกล้ชิด					
3	ท่านมีญาติหรือเพื่อนสนิทที่พึ่งพาได้อยู่เสมอ					
4	ท่านมักให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ					
5	ท่านได้รับการเยี่ยมเยียนจากคนที่รู้จักอยู่เสมอ					
ด้านสภาพแวดล้อม						
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจเมื่ออยู่บ้าน					
2	ท่านมีครอบครัวที่อบอุ่น รักใคร่กลมเกลียวกันเป็นอย่างดี					
3	เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็น อย่างดี					
4	ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย					
5	ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุ อย่างไรบ้าง

1. ด้านร่างกาย

2. ด้านจิตใจ

3. ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม

4. ด้านสภาพแวดล้อม

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ง
คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

ข้อ	คุณลักษณะส่วนบุคคล	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	เพศ	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
2	อายุ	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
3	สถานภาพสมรส	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
4	ระดับการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
5	อาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
6	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้
7	ตำบลที่อาศัยอยู่	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้

ตอนที่ 2 ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัด
สกลนคร ต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

ข้อ	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านเศรษฐกิจ									
1	ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเงินบำนาญ หรือสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	ระบบสวัสดิการของรัฐช่วยในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้านสุขภาพต่อผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้

ข้อ	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านสังคมและวัฒนธรรม									
1	ค่านิยมและทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ ด้านได้รับการเคารพยกย่องส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	สภาพการสนับสนุนจากครอบครัวส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	การเข้าถึงการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
4	เครือข่ายทางสังคมและชุมชน จากการมี เพื่อน กลุ่มสังคม หรือการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมชุมชนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ ท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
ด้านการเมือง									
1	มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วน ร่วมในการประชุมประชาคมวางแผน นโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	นโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดหรือ ถูกทอดทิ้ง รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีสิทธิในการทำงานหรือมีบทบาทในสังคม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อย เพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้

ข้อ	ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านการเมือง (ต่อ)									
3	การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ทำให้รัฐบาลต้องพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนการทำงานหลังเกษียณ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
ด้านเทคโนโลยี									
1	เทคโนโลยีการแพทย์และสุขภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	เทคโนโลยีทางการเงิน ได้แก่ แอปพลิเคชันธนาคารออนไลน์ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุจัดการการเงินของตนเองได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังธนาคาร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

ข้อ	คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านร่างกาย									
1	ท่านมีการออกกำลังกายเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	ท่านสามารถทำงานบ้าน ยกของที่มือน้ำหนักเบาได้เป็นอย่างดี	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	ท่านสามารถใช้สายตาในการมองเห็นได้เป็นอย่างดี	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
4	ท่านสามารถฟังเสียง พูดคุยกับคนรอบข้างได้อย่างปกติ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
5	ท่านสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
ด้านจิตใจ									
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจในชีวิตผู้สูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	ท่านมีความสุขในการอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งแก้ไขปัญหาภายในครอบครัวได้	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
4	ท่านรู้สึกมีคุณค่า และเป็นที่จดจำของคนในชุมชน	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
5	ท่านมีความภาคภูมิใจกับชีวิตในวัยสูงอายุ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้

ข้อ	คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม									
1	ท่านมีคนให้กำลังใจอยู่เสมอเมื่อรู้สึกท้อแท้	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	ท่านมีแรงต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีเมื่อได้กำลังใจจากคนใกล้ชิด	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	ท่านมีญาติหรือเพื่อนสนิทที่พึ่งพาได้อยู่เสมอ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
4	ท่านมักให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
5	ท่านได้รับการเยี่ยมเยียนจากคนที่รู้จักอยู่เสมอ	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
ด้านสภาพแวดล้อม									
1	ท่านรู้สึกมีความสุข สบายใจเมื่ออยู่บ้าน	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
2	ท่านมีครอบครัวที่อบอุ่น รักใคร่กลมเกลียวกันเป็นอย่างดี	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
3	เพื่อนบ้านมีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือเป็น อย่างดี	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
4	ท่านสามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้
5	ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในละแวกเขตหมู่บ้าน	+1	0	+1	+1	+1	4.00	0.80	ใช้ได้

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

คำชี้แจง ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุ อย่างไรบ้าง

1. ด้านร่างกาย

2. ด้านจิตใจ

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

4. ด้านสภาพแวดล้อม

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ประเด็นคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างไรบ้าง	+1	+1	+1	+1	+1	5.00	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

แบบสอบถาม	ค่าความเชื่อมั่น	ค่าอำนาจ จำแนก	แปลผล
1. ความเห็นของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร ต่อปัจจัย สภาพแวดล้อมภายนอก	.963	.398-.895	ใช้ได้
1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	.872	.402-.895	ใช้ได้
1.2 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม	.906	.398-.875	ใช้ได้
1.3 ปัจจัยด้านการเมือง	.900	.463-.756	ใช้ได้
1.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	.916	.526-.877	ใช้ได้
2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอ เมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร	.865	.388-.899	ใช้ได้
2.1 ด้านร่างกาย	.789	.395-.864	ใช้ได้
2.2 ด้านจิตใจ	.869	.403-.884	ใช้ได้
2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.813	.413-.756	ใช้ได้
2.4 ด้านสภาพแวดล้อม	.786	.388-.759	ใช้ได้
ภาพรวมทั้งหมด	.887	.388-.899	ใช้ได้

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเจนจิรา นครขวาง
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 20 เดือนตุลาคม 2540
สถานที่เกิด	อำเภอดอนจาน จังหวัดสกลนคร
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 143 หมู่ 2 ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอดอนจาน จังหวัดสกลนคร 47120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนจาน อำเภอดอนจาน จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2555	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนมัธยมดอนจาน จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2559	ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร
พ.ศ. 2568	ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ประวัติการทำงาน	ประกอบธุรกิจส่วนตัว